

Zbirka odločb sodne prakse

MNENJE SODIŠČA 1/17 (občna seja)
z dne 30. aprila 2019

„Mnenje, izdano na podlagi člena 218(11) PDEU – Celoviti gospodarski in trgovinski sporazum med Kanado na eni strani ter Evropsko unijo in njenimi državami članicami na drugi strani (CETA) – Reševanje sporov med vlagatelji in državami (ISDS) – Vzpostavitev sodišča in pritožbenega sodišča – Združljivost s primarnim pravom Unije – Zahteva po spoštovanju avtonomije pravnega reda Unije – Raven varstva javnih interesov, ki jo v skladu z ustavnim okvirom Unije določijo njene institucije – Enako obravnavanje kanadskih vlagateljev in vlagateljev Unije – Listina Evropske unije o temeljnih pravicah – Člen 20 – Dostop do navedenih sodišč in njuna neodvisnost – Člen 47 Listine – Dostopnost v finančnem smislu – Zaveza za zagotovitev te dostopnosti posameznikom ter malim in srednjim podjetjem – Zunanji in notranji vidik zahteve po neodvisnosti – Imenovanje, plačilo in poklicna etika članov – Vloga Skupnega odbora CETA – Zavezujoče razlage sporazuma CETA, ki jih določi ta odbor“

Kazalo

I. Predlog za izdajo mnenja	4
II. Sporazum CETA	4
A. Podpis sporazuma CETA in predvidena vzpostavitev mehanizma za reševanje sporov med vlagatelji in državami	4
B. Pojma „naložba“ in „vlagatelj“	5
C. Področje uporabe predvidenega mehanizma ISDS	6
D. Pravo, ki se uporablja	11
E. Postopkovna pravila	11
F. Člani predvidenih Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča	15
G. Skupni odbor ter Odbor za storitve in naložbe	16
H. Neobstoj neposrednega učinka sporazuma CETA v pravnem redu pogodbenic	17
I. Skupni interpretativni instrument in izjava št. 36	18
III. Povzetek vprašanj, ki jih je postavila Kraljevina Belgija	20
A. Vprašanja v zvezi z združljivostjo predvidenega mehanizma ISDS z avtonomijo pravnega reda Unije	20

B.	Vprašanja v zvezi z združljivostjo predvidenega mehanizma ISDS s splošnim načelom enakega obravnavanja in z zahtevo po učinkovitosti	21
C.	Vprašanja v zvezi z združljivostjo predvidenega mehanizma ISDS s pravico do dostopa do neodvisnega sodišča	21
IV.	Povzetek stališč, predloženih Sodišču	23
A.	Združljivost predvidenega mehanizma ISDS z avtonomijo pravnega reda Unije	23
B.	Združljivost predvidenega mehanizma ISDS s splošnim načelom enakega obravnavanja in z zahtevo po učinkovitosti	24
C.	Združljivost predvidenega mehanizma ISDS s pravico do dostopa do neodvisnega sodišča.....	25
V.	Stališče Sodišča	27
A.	Združljivost predvidenega mehanizma ISDS z avtonomijo pravnega reda Unije	27
1.	Načela	27
2.	Neobstoj pristojnosti za razlago in uporabo pravil prava Unije, ki niso določbe sporazuma CETA.....	29
3.	Neobstoj učinka na delovanje institucij Unije v skladu z njenim ustavnim okvirom	31
B.	Združljivost predvidenega mehanizma ISDS s splošnim načelom enakega obravnavanja in z zahtevo po učinkovitosti	34
1.	Načela	34
2.	Združljivost z načelom enakega obravnavanja	36
3.	Združljivost z zahtevo po učinkovitosti	37
C.	Združljivost predvidenega mehanizma ISDS s pravico do dostopa do neodvisnega sodišča...	37
1.	Načela	37
2.	Združljivost z zahtevo po dostopnosti.....	39
3.	Združljivost z zahtevo po neodvisnosti	41
VI.	Odgovor na predlog za izdajo mnenja	44

V postopku za izdajo mnenja 1/17,

zaradi predloga za izdajo mnenja na podlagi člena 218(11) PDEU, ki ga je vložila Kraljevina Belgija
7. septembra 2017,

SODIŠČE (občna seja)

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, R. Silva de Lapuerta, podpredsednica, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, predsednika senatov, A. Prechal, predsednica senata, M. Vilaras, E. Regan, T. von Danwitz, predsedniki senatov, C. Toader, predsednica senata, F. Biltgen, predsednik senata, K. Jürimäe, predsednica senata, C. Lycourgos, predsednik senata, A. Rosas, E. Juhász, M. Ilešič (poročevalec), J. Malenovský, E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C. G. Fernlund, C. Vajda in S. Rodin, sodniki,

generalni pravobranilec: Y. Bot,

sodni tajnik: M.-A. Gaudissart, namestnik sodnega tajnika,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 26. junija 2018,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Kraljevino Belgijo C. Pochet, L. Van den Broeck, M. Jacobs in J.-C. Halleux, agenti,
- za dansko vlado J. Nymann-Lindegren, agent,
- za nemško vlado T. Henze in S. Eisenberg, agenta,
- za estonsko vlado, N. Grünberg, agentka,
- za grško vlado G. Karipsiadis in K. Boskovits, agenta,
- za špansko vlado M. A. Sampol Pucurull in S. Centeno Huerta, agenta,
- za francosko vlado F. Alabrune, D. Colas, D. Segoin in E. de Moustier, agenti,
- za litovsko vlado R. Dzikovič in D. Kriaučiūnas, agenta,
- za nizozemsko vlado M. Bulterman in M. A. M. de Ree, agentki,
- za avstrijsko vlado G. Hesse in J. Schmoll, agenta,
- za slovensko vlado N. Pintar Gosenca, V. Klemenc, J. Groznik, A. Dežman Mušič in M. Jakše, agentke,
- za slovaško vlado M. Kianička, agent,
- za finsko vlado J. Heliskoski in H. Leppo, agenta,
- za švedsko vlado A. Falk, A. Alriksson in P. Smith, agentke,
- za Svet Evropske unije B. Driessen in S. Boelaert, agenta,
- za Evropsko komisijo R. Vidal Puig, A. Buchet, B. De Meester in U. Wölker, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 29. januarja 2019

izdaja naslednje

Mnenje

I. Predlog za izdajo mnenja

- 1 Kraljevina Belgija je pri Sodišču vložila predlog za izdajo mnenja, ki se glasi:

„Ali je oddelek F („Reševanje naložbenih sporov med vlagatelji in državami“) poglavja osem („Naložbe“) Celovitega gospodarskega in trgovinskega sporazuma med Kanado na eni strani ter Evropsko unijo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisanega v Bruslju 30. oktobra 2016 [(UL 2017, L 11, str. 23, v nadaljevanju: CETA)], združljiv s Pogodbama, vključno s temeljnimi pravicami?“

II. Sporazum CETA

A. Podpis sporazuma CETA in predvidena vzpostavitev mehanizma za reševanje sporov med vlagatelji in državami

- 2 Sporazum CETA (Comprehensive Economic and Trade Agreement) je sporazum o prosti trgovini, ki poleg določb o znižanju carin in zmanjšanju netarifnih ovir, ki vplivajo na trgovino z blagom in storitvami, določa zlasti pravila o naložbah, javnih naročilih, konkurenci, varstvu intelektualne lastnine in trajnostnem razvoju.
- 3 Sporazum CETA še ni bil sklenjen v smislu člena 218(6) PDEU. V uvodni izjavi 2 Sklepa Sveta (EU) 2017/37 z dne 28. oktobra 2016 o podpisu, v imenu Evropske unije, Celovitega gospodarskega in trgovinskega sporazuma (CETA) med Kanado na eni strani ter Evropsko unijo in njenimi državami članicami na drugi strani (UL 2017, L 11, str. 1) je glede tega navedeno, da bi bilo treba sporazum CETA podpisati „s pridržkom izpolnitve postopkov, potrebnih za njegovo poznejšo sklenitev“, člen 1 navedenega sklepa pa določa, da se podpis, v imenu Unije, sporazuma CETA „odobri s pridržkom njegove sklenitve“.
- 4 Medtem ko se številne določbe sporazuma CETA uporabljajo začasno na podlagi Sklepa Sveta (EU) 2017/38 z dne 28. oktobra 2016 o začasni uporabi Celovitega gospodarskega in trgovinskega sporazuma (CETA) med Kanado na eni strani ter Evropsko unijo in njenimi državami članicami na drugi strani (UL 2017, L 11, str. 1080), to za določbe iz oddelka F poglavja osem, na katere se nanaša ta predlog za izdajo mnenja, ne velja. Člen 1(1)(a) Sklepa 2017/38 namreč v zvezi s tem poglavjem osem določa, da se „samo [členi od 8.1 do 8.8, 8.13, 8.15, z izjemo odstavka 3 navedenega člena, in 8.16] [...] začasno uporabljajo in samo, kolikor zadevajo neposredne tuje naložbe“
- 5 Navedeni oddelek F poglavja osem sporazuma CETA, ki vsebuje člene od 8.18 do 8.45 tega sporazuma, se nanaša na vzpostavitev mehanizma za reševanje naložbenih sporov med vlagatelji in državami, ki je znan tudi pod kratico „ISDS“ (Investor State Dispute Settlement) (v nadaljevanju: mehanizem ISDS).
- 6 Zato sporazum CETA v členu 8.27 določa ustanovitev sodišča (v nadaljevanju: Sodišče ali Sodišče CETA) z začetkom veljavnosti sporazuma CETA, v členu 8.28 pa ustanovitev pritožbenega sodišča (v nadaljevanju: Pritožbeno sodišče ali Pritožbeno sodišče CETA).
- 7 Poleg tega je v členu 8.29 tega sporazuma določena poznejša vzpostavitev večstranskega naložbenega sodnega in pritožbenega mehanizma (v nadaljevanju: večstransko naložbeno sodišče), katerega uvedba bi pomenila konec delovanja Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA.
- 8 Kot je navedeno v izjavi št. 36 Komisije in Sveta o zaščiti naložb in sistemu sodišča za naložbe, ki je bila vpisana v zapisnik Sveta v zvezi s podpisom sporazuma CETA in priložena k Sklepu 2017/37 (UL 2017, L 11, str. 20, v nadaljevanju: izjava št. 36), je tako predvidena vzpostavitev sistema sodišč za naložbe, ki je poznan pod kratico ICS (Investment Court System), pri čemer sta Sodišče CETA in Pritožbeno sodišče CETA korak k vzpostavitvi ICS.

B. Pojma „naložba“ in „vlagatelj“

- 9 V skladu s členom 8.1 sporazuma CETA pojem „naložba“, ki je vsebovan v tem sporazumu, pomeni:
- „[...] vsako premoženje, ki je v neposredni ali posredni lasti vlagatelja ali ki ga vlagatelj neposredno ali posredno nadzoruje, ki ima značilnosti naložbe, kar vključuje določeno trajanje in druge značilnosti, kot so vložek kapitala ali drugih sredstev, pričakovanje zaslужka ali dobička ali prevzem tveganja. Naložba ima lahko naslednje oblike:
- (a) podjetje;
 - (b) deleži, delnice in druge oblike kapitalske udeležbe v podjetju;
 - (c) obveznice, navadne obveznice in drugi dolžniški instrumenti podjetja;
 - (d) posojilo podjetju;
 - (e) kakršna koli druga vrsta udeležbe v podjetju;
 - (f) udeležba, ki izhaja iz [določenih pogodb];
 - (g) pravice intelektualne lastnine;
 - (h) druge pravice iz premoženja, opredmetenih ali neopredmetenih, ali pravice iz nepremičnin in povezane pravice;
 - (i) zahtevk[i] za denar ali zahtevk[i] glede izvajanja v skladu s pogodbo.“
- 10 Ta člen 8.1 tudi določa, da pojem „zajete naložbe pomeni, kar zadeva pogodbenico, naložbe:
- (a) na njenem ozemlju;
 - (b) izvedene v skladu s pravom, ki se je uporabljalo ob izvedbi naložb;
 - (c) neposredno ali posredno v lasti ali pod nadzorom vlagatelja druge pogodbenice, ter
 - (d) ki obstajajo na datum začetka veljavnosti tega sporazuma ali so izvedene ali pridobljene po tem“.
- 11 Pojem „vlagatelj“ je v navedenem členu 8.1 opredeljen tako, da pomeni:
- „pogodbenico, fizično osebo ali podjetje pogodbenice, razen podružnice ali predstavništva podjetja, ki namerava vlagati, vlaga ali je vlagalo na ozemlju druge pogodbenice.
- V tej opredelitvi pojma je podjetje pogodbenice:
- (a) podjetje, ki je ustanovljeno ali organizirano v skladu z zakonodajo navedene pogodbenice in na njenem ozemlju opravlja znaten del dejavnosti, ali
 - (b) podjetje, ki je ustanovljeno ali organizirano v skladu z zakonodajo navedene pogodbenice in je v neposredni ali posredni lasti ali pod neposrednim ali posrednim nadzorom fizične osebe navedene pogodbenice ali podjetja iz odstavka (a);
- [...]

[F]izična oseba pomeni:

- (a) v primeru Kanade fizično osebo, ki je državljan ali stalni rezident Kanade, in
- (b) v primeru pogodbenice EU fizično osebo z državljanstvom ene od držav članic [...] [U]nije v skladu z njeno zadevno zakonodajo[...]"

C. Področje uporabe predvidenega mehanizma ISDS

- 12 Oddelek F poglavja osem sporazuma CETA je sicer naslovljen „Reševanje naložbenih sporov med vlagatelji in državami“, vendar se nanaša tudi na spore med kanadskim vlagateljem in Unijo.
- 13 Glede tega člen 8.21 sporazuma CETA določa, da mora kanadski vlagatelj, če namerava vložiti zahtevek, Uniji predložiti „uradno obvestilo, v katerem zahteva določitev tožene stranke“, v tem uradnem obvestilu pa so navedeni ukrepi, v zvezi s katerimi namerava vložiti zahtevek. Unija mora nato tega vlagatelja obvestiti, „ali je tožena stranka [...] [U]nija ali država članica“.
- 14 Člen 8.18 sporazuma CETA, naslovljen „Področje uporabe“, v odstavku 1 tako zamejuje spore, ki jih vlagatelji lahko predložijo na podlagi predvidenega mehanizma ISDS:

„[...] vlagatelj pogodbenice [lahko] Sodišču, ustanovljenemu v skladu s tem oddelkom, predloži zahtevek, da je druga pogodbenica kršila obveznost iz:

- (a) oddelka C [poglavja osem] v zvezi s povečanjem, izvajanjem, vodenjem, upravljanjem, vzdrževanjem, uporabo, uživanjem in prodajo ali odsvojitvijo njegove zajete naložbe ali
- (b) oddelka D [poglavja osem];

kadar vlagatelj trdi, da je zaradi domnevne kršitve utrpel izgubo ali škodo.“

- 15 Navedeni oddelek C je naslovljen „Nediskriminatorna obravnava“ in vsebuje člene od 8.6 do 8.8 sporazuma CETA, ki določajo:

„Člen 8.6

Nacionalna obravnava

[...] Vsaka pogodbenica vlagatelju druge pogodbenice in zajeti naložbi zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od tiste, ki jo v podobnih okoliščinah zagotavlja svojim vlagateljem in njihovim naložbam v zvezi z vzpostavljanjem, pridobivanjem, povečanjem, izvajanjem, vodenjem, upravljanjem, vzdrževanjem, uporabo, uživanjem in prodajo ali odsvojitvijo naložb na svojem ozemlju. [...]

Člen 8.7

Obravnava po načelu največjih ugodnosti

[...] Vsaka pogodbenica vlagatelju druge pogodbenice in zajeti naložbi zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od tiste, ki jo v podobnih okoliščinah zagotavlja vlagateljem tretje države in njihovim naložbam v zvezi z vzpostavljanjem, pridobivanjem, povečanjem, izvajanjem, vodenjem, upravljanjem, vzdrževanjem, uporabo, uživanjem in prodajo ali odsvojitvijo njihovih naložb na svojem ozemlju. [...]

Člen 8.8

Višji vodstveni položaji in upravni odbori

Pogodbenica od svojega podjetja, ki je tudi zajeta naložba, ne zahteva, da na višje vodstvene položaje ali v upravni odbor imenuje fizične osebe z določenim državljanstvom.“

- 16 Člen 28.3(2) sporazuma CETA določa, da se določbe tega oddelka C „ne razlaga[jo] tako, da bi se kateri koli pogodbenici preprečilo sprejetje ali izvajanje ukrepov, potrebnih za [...] zavarovanje javne varnosti[,] javne morale[,] ohranjanje javnega reda in miru[,] varovanje življenja ali zdravja ljudi, živali ali rastlin [...], „ob upoštevanju zahteve, da se taki ukrepi ne uporabljajo na način, ki bi pomenil sredstvo za samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo med pogodbenicama, v primeru, da prevladujejo enaki pogoji, ali prikrito omejevanje trgovine s storitvami“.
- 17 Oddelek D sporazuma CETA je naslovljen „Zaščita naložb“ in vsebuje člene od 8.9 do 8.14 sporazuma CETA, ki določajo:

„Člen 8.9

Naložbe in regulativni ukrepi

1. Za namene tega poglavja pogodbenici ponovno potrjujeta svojo pravico do pravnega urejanja na svojem ozemlju za doseganje legitimnih ciljev politike, kot so varovanje javnega zdravja, varnost, okolje ali javna morala, socialno varstvo ali varstvo potrošnikov ali spodbujanje in varovanje kulturne raznolikosti.

2. Pojasniti je treba, da zgolj dejstvo, da pogodbenica pravno ureja, tudi prek sprememb zakonodaje, na način, ki negativno vpliva na naložbo ali posega v pričakovanja vlagatelja, vključno z njegovimi pričakovanji o dobičku, ne pomeni kršitve obveznosti v okviru tega oddelka.

[...]

4. Treba je pojasniti, da se nobena določba tega oddelka ne sme razlagati tako, da bi se pogodbenici lahko preprečilo prenehanje dodeljevanja subvencije ali se zahtevalo povračilo zanjo [...] ali se zahtevalo, da mora zadevna pogodbenica vlagatelju zagotoviti nadomestilo zanjo.

Člen 8.10

Obravnava vlagateljev in zajetih naložb

1. Vsaka pogodbenica na svojem ozemlju zagotovi zajetim naložbam druge pogodbenice in vlagateljem v zvezi z njihovimi zajetimi naložbami pošteno in pravično obravnavo ter popolno zaščito in varnost v skladu z odstavki od 2 do 7.

2. Pogodbenica krši obveznost poštene in pravične obravnave iz odstavka 1, če ukrep ali sklop ukrepov pomeni:

- (a) odrekanje sodnega varstva v kazenskih, civilnih ali upravnih postopkih;
- (b) bistveno kršitev postopka, vključno z bistveno kršitvijo preglednosti v sodnih in upravnih postopkih;
- (c) očitno arbitrarnost;

- (d) ciljno usmerjeno diskriminacijo na podlagi očitno neupravičenih razlogov, kot so spol, rasa ali versko prepričanje;
- (e) zlorabo vlagateljev, kot so na primer prisila, grožnje ali nadlegovanje, ali
- (f) kršitev kakršnih koli drugih elementov obveznosti poštene in pravične obravnave, ki sta jo sprejeli pogodbenici v skladu z odstavkom 3 tega člena.

3. Pogodbenici redno ali na zahtevo pogodbenice pregledata vsebino obveznosti zagotavljanja poštene in pravične obravnave. Odbor za storitve in naložbe [...] lahko v zvezi s tem oblikuje priporočila in jih pošlje Skupnemu odboru CETA, ki sprejme odločitev v zvezi z njimi.

4. Pri izvajanju navedene obveznosti poštene in pravične obravnave lahko Sodišče upošteva, ali je pogodbenica vlagatelja spodbudila k zajeti naložbi s posebnim ravnanjem, ki je povzročilo upravičeno pričakovanje [...].

5. Pojasniti je treba, da se ‚popolna zaščita in varnost‘ nanašata na obveznosti pogodbenice v zvezi s fizično varnostjo vlagateljev in zajetih naložb.

6. Pojasniti je treba, da kršitev kakšne druge določbe tega sporazuma ali ločenega mednarodnega sporazuma ne pomeni kršitve tega člena.

7. Pojasniti je treba, da dejstvo, da ukrep krši notranje pravo, samo po sebi ne pomeni kršitve tega člena. Pri ugotavljanju, ali ukrep krši ta člen, mora Sodišče preučiti, ali je pogodbenica ravnala neskladno z obveznostmi iz odstavka 1.

Člen 8.11

Nadomestilo za izgube

[...] [V]saka pogodbenica zagotovi vlagateljem druge pogodbenice, katerih zajete naložbe so utrpeli izgube zaradi oboroženih spopadov, civilnih nemirov, izrednega stanja ali naravne nesreče na njenem ozemlju, [...] obravnavo, ki ni manj ugodna od tiste, ki jo zagotavlja svojim vlagateljem [...].

Člen 8.12

Razlastitev

1. Pogodbenica ne nacionalizira ali razlasti zajete naložbe niti neposredno niti posredno z ukrepi, ki imajo enak učinek kot nacionalizacija ali razlastitev (v nadaljnjem besedilu: razlastitev), razen:

- (a) za namen v javnem interesu;
- (b) v skladu s predpisanim pravnim postopkom;
- (c) na nediskriminatoren način in
- (d) ob plačilu takojšnje, ustrezne in učinkovite odškodnine.

Pojasniti je treba, da se ta odstavek razlaga v skladu s Prilogo 8-A.

[...]

Člen 8.13

Prenosi

1. Vsaka pogodbenica omogoči, da se vsi prenosi v zvezi z zajeto naložbo izvedejo brez omejitev in nemudoma v prosto zamenljivi valuti in po tržnem menjalnem tečaju, ki se uporablja na datum prenosa. Ti prenosi vključujejo:

- (a) prispevke v kapital, kot so glavnica in dodatna sredstva, za vzdrževanje, razvoj ali povečanje naložbe;
- (b) dobičke, dividende, obresti, kapitalske donose, plačila licenčnin [...] ali druge oblike donosa ali zneske, ki izhajajo iz zajete naložbe;
- (c) prihodke od prodaje ali likvidacije celotne zajete naložbe ali njenega dela;
- (d) plačila v skladu s pogodbo, sklenjeno z vlagateljem, ali zajeto naložbo, vključno s plačili v skladu s posojilno pogodbo;

[...]

2. Pogodbenica od svojih vlagateljev ne zahteva prenosa prihodkov, zaslužkov, dobičkov ali drugih zneskov, ki izhajajo iz naložb na ozemlju druge pogodbenice ali jih je tem naložbam mogoče pripisati, in svojih vlagateljev v primeru neizvedbe prenosa ne kaznuje.

3. Nobena določba iz tega člena se ne razlaga na način, ki bi pogodbenici preprečeval, da na pravičen in nediskriminatoren način in ne na način, ki bi pomenil prikrito omejevanje prenosov, uporablja svojo zakonodajo na področju:

- (a) stečaja, plačilne nesposobnosti ali zaščite pravic upnikov;
- (b) izdajanja vrednostnih papirjev ali trgovanja z njimi;
- (c) kriminalnih ali kaznivih dejanj;
- (d) računovodskega poročanja ali vodenja evidenc o prenosih, kadar je treba pomagati organom kazenskega pregona ali organom finančnega nadzora, in
- (e) izvrševanja sodb v sodnih postopkih.

Člen 8.14

Subrogacija

Če pogodbenica ali agencija pogodbenice izvede plačilo v okviru odškodnine, jamstva ali zavarovalne pogodbe, ki jo je sklenila v zvezi z naložbo enega od svojih vlagateljev na ozemlju druge pogodbenice, druga pogodbenica prizna pogodbenici ali njeni agenciji v vseh okoliščinah enake pravice v zvezi z naložbo, kot jih ima vlagatelj. [...]"

18 V Prilogi 8-A k sporazumu CETA, na katero napotuje člen 8.12(1) tega sporazuma, je določeno:

„Pogodbenici potrjujeta skupno razumevanje o naslednjem:

1. Razlastitev je lahko neposredna ali posredna:

- (a) do neposredne razlastitve pride, kadar je naložba nacionalizirana ali je bil njen lastnik kako drugače neposredno razlaščen z uradnim prenosom lastništva ali neposrednim zasegom, in
- (b) do posredne razlastitve pride, kadar ima ukrep ali vrsta ukrepov pogodbenice enakovreden učinek, kot ga ima neposredna razlastitev, s tem da bistveno prikrajša vlagatelja za temeljne lastnosti njegove lastnine v okviru njegove naložbe, vključno s pravico do uporabe, uživanja in razpolaganja z njegovo naložbo, brez uradnega prenosa lastništva ali neposrednega zasega.

2. Za določitev, ali pomeni ukrep ali vrsta ukrepov pogodbenice v posebnih dejanskih okoliščinah posredno razlastitev, je potrebna preiskava za vsak primer posebej na podlagi dejstev, v kateri se med drugimi dejavniki upoštevajo:

- (a) gospodarski učinek ukrepa ali vrste ukrepov, čeprav zgolj dejstvo, da ima ukrep ali vrsta ukrepov pogodbenice škodljiv učinek na ekonomsko vrednost naložbe, ne dokazuje, da je prišlo do posredne razlastitve;
- (b) trajanje ukrepa ali vrste ukrepov pogodbenice;
- (c) obseg, v katerem ukrep ali vrsta ukrepov posega v jasna pričakovanja, podprta z razumno naložbo, [jasna in razumna pričakovanja, na katerih naložba temelji] in
- (d) značaj ukrepa ali vrste ukrepov, zlasti njegov cilj, okoliščine in namen.

3. Za večjo jasnost je treba pojasniti, da – razen v redkih primerih, ko je učinek ukrepa ali vrste ukrepov tako velik glede na njegov namen, da se zdi očitno pretiran – nediskriminatorni ukrepi pogodbenice, ki so zasnovani in se uporabljajo za zaščito legitimnih ciljev družbene blaginje, kot so zdravje, varnost in okolje, ne pomenijo posrednih razlastitev.“

19 Člen 1.1 sporazuma CETA določa, da „[č]e ni drugače določeno, [...] v tem sporazumu“ izraz „ukrep“ pomeni „zakon, predpis, pravilo, postopek, sklep, upravni ukrep, zahtevo, prakso ali katero koli drugo obliko ukrepanja, ki ga izvede pogodbenica“.

20 Člen 8.2 sporazuma CETA določa:

„1. [...] [P]oglavje [osem] se uporablja za ukrep, ki ga pogodbenica sprejme ali ohrani na svojem ozemlju, v zvezi z:

- (a) vlagateljem druge pogodbenice;
- (b) zajeto naložbo; [...]

[...]

4. Zahtevk[i] [se] lahko vlož[i]jo [...] po postopkih iz oddelka F. [...] Zahtevki iz oddelka C v zvezi z vzpostavitvijo ali pridobitvijo zajete naložbe so izključeni iz področja uporabe oddelka F. Oddelek D se nanaša le na zajeto naložbo in na vlagatelje v zvezi z njihovo zajeto naložbo.

[...]“

D. Pravo, ki se uporablja

21 Člen 8.31 sporazuma CETA določa:

„1. Sodišče, ustanovljeno v skladu s tem oddelkom, pri sprejemanju svojih odločitev uporablja ta sporazum, kakor se razlaga v skladu z Dunajsko konvencijo o pravu mednarodnih pogodb [z dne 23. maja 1969 (Recueil des traités des Nations unies, zv. 1155, str. 331, v nadaljevanju: Dunajska konvencija)] ter drugimi pravili in načeli mednarodnega prava, ki se uporabljajo med pogodbenicama.

2. Sodišče ni pristojno za presojanje zakonitosti ukrepa, ki domnevno pomeni kršitev tega sporazuma, na podlagi notranjega prava pogodbenice. Pojasniti je treba, da lahko Sodišče pri presojanju skladnosti ukrepa s tem sporazumom po potrebi upošteva notranje pravo pogodbenice kot dejstvo. Pri tem [S]odišče upošteva, kako sodišča in organi zadevne pogodbenice na splošno razlagajo notranje pravo, za sodišča in organe te pogodbenice pa kakršno koli tolmačenje notranjega prava s strani Sodišča ni zavezujoče [kakršen koli pomen, ki ga notranjemu pravu pripiše Sodišče, ni zavezujoč].

3. V primeru resnih pomislekov v zvezi z vprašanji glede razlage, ki bi lahko vplivala na naložbe, lahko Odbor za storitve in naložbe [...] priporoči Skupnemu odboru CETA sprejetje razlag tega sporazuma. Razlaga, ki jo sprejme Skupni odbor CETA, je za Sodišče, ustanovljeno v skladu s tem oddelkom, zavezujoča. Skupni odbor CETA se lahko odloči, da je razlaga zavezujoča od določenega datuma dalje.“

22 Člen 8.28(2) sporazuma CETA določa:

„Pritožbeno sodišče lahko potrdi, spremeni ali razveljavi odločbo Sodišča zaradi:

- (a) napak pri uporabi ali razlagi veljavnega prava [prava, ki se uporablja];
- (b) očitnih napak pri presoji dejstev, vključno s presojo ustreznega notranjega prava;
- (c) razlogov, navedenih v členu 52(1)(a) do (e) [Konvencije o reševanju investicijskih sporov med državami in državljani drugih držav, podpisane v Washingtonu 18. marca 1965 (v nadaljevanju: konvencija ICSID)] v obsegu, v katerem niso zajeti v odstavkih (a) in (b).“

E. Postopkovna pravila

23 Člen 8.23(1) in (2) sporazuma CETA določa:

1. Če spor ni razrešen s posvetovanji, lahko zahtevek v skladu s tem oddelkom predloži:

- (a) vlagatelj pogodbenice v svojem imenu; ali
- (b) vlagatelj pogodbenice v imenu lokalno ustanovljenega podjetja, ki je v njegovi neposredni ali posredni lasti ali pod njegovim neposrednim ali posrednim nadzorom.

2. Zahtevek se lahko predloži v skladu z naslednjimi pravili:

- (a) konvencijo ICSID in pravili o arbitražnem postopku;
- (b) pravili o dodatnem instrumentu ICSID, če se ne uporabljajo pogoji za postopke v skladu z odstavkom (a);
- (c) arbitražnimi pravili [Komisije Združenih narodov za mednarodno trgovinsko pravo]; ali

(d) katerimi koli drugimi pravili o dogovoru [na podlagi dogovora] strank v sporu.“

24 Člen 8.1 sporazuma CETA določa, da izraz „lokalno ustanovljeno podjetje“ iz tega člena 8.23 pomeni „pravno osebo, ki je ustanovljena ali organizirana v skladu z zakonodajo tožene stranke in je v neposredni ali posredni lasti vlagatelja druge pogodbenice ali pod njegovim neposrednim ali posrednim nadzorom“.

25 Člen 8.19(2) in (3) v zvezi s posvetovanji, ki morajo biti na podlagi navedenega člena 8.23 predhodno opravljena, določa:

„2. Če stranki v sporu ne določita drugače, je kraj posvetovanj:

(a) Ottawa, če se izpodbijani ukrepi nanašajo na ukrepe Kanade;

(b) Bruselj, če izpodbijani ukrepi vključujejo ukrep [...] [U]nije, ali

(c) glavno mesto države članice [...] [U]nije, če so izpodbijani ukrepi izključno ukrepi zadevne države članice.

3. Stranki v sporu lahko opravita posvetovanja prek videokonference ali s pomočjo drugih sredstev, kadar je to primerno, na primer, če je vlagatelj malo ali srednje podjetje.“

26 Poleg tega člen 8.22 sporazuma CETA določa:

„1. Vlagatelj lahko zahtevek v skladu s členom 8.23 predloži le, če:

(a) z vložitvijo zahtevka toženi stranki predloži soglasje za reševanje spora pred Sodiščem CETA v skladu s postopki iz tega oddelka;

(b) omogoči, da preteče vsaj 180 dni od vložitve zahteve za posvetovanja in, če je to ustrezno, vsaj 90 dni od pošiljanja uradnega obvestila, v katerem se zahteva določitev tožene stranke;

(c) izpolnjuje zahteve iz uradnega obvestila, v katerem se zahteva določitev tožene stranke;

(d) izpolnjuje zahteve v zvezi z zahtevo za posvetovanja;

(e) v zahtevku ne opredeli ukrepa, ki ga ni opredelil v zahtevi za posvetovanja;

(f) umakne ali ustavi kakršni koli postopek, ki že teče pred sodiščem po notranjem ali mednarodnem pravu v zvezi z ukrepom, ki naj bi domnevno pomenil kršitev, navedeno v zahtevku ter

(g) se odpove pravici do vložitve kakršnega koli zahtevka ali sprožitve kakršnega koli postopka pred sodiščem po nacionalnem ali mednarodnem pravu v zvezi z ukrepom, ki domnevno pomeni kršitev, navedeno v zahtevku.

[...]

5. Odpoved v skladu s pododstavkom 1(g) ali odstavkom 2, če je to ustrezno, preneha veljati:

(a) če Sodišče zavrne zahtevek na podlagi neizpolnjevanja zahtev iz odstavkov 1 ali 2 ali na podlagi kakršnih koli drugih postopkovnih razlogov ali razlogov v zvezi s pristojnostjo;

(b) če Sodišče zavrne zahtevek na podlagi člena 8.32 ali člena 8.33; ali

(c) če vlagatelj [...] umakne svoj zahtevek v 12 mesecih od sestave senata Sodišča.“

27 Člena 8.32 in 8.33 sporazuma CETA, na katera se sklicuje člen 8.22(5)(b) tega sporazuma, se nanašata na „očitno neutemeljene zahtevke“ in „pravno neutemeljene zahtevke“, pri čemer so zadnjenavedeni opredeljeni kot zahtevki, ki so taki, da „tožeči stranki [...] v zvezi z njim[i] ni mogoče ugoditi, tudi če se domneva, da so zatrjevana dejstva resnična“. Ta člena določata, da mora Sodišče CETA kot predhodno vprašanje preizkusiti, ali je treba zahtevek zavrniti kot očitno neutemeljen ali kot pravno neutemeljen, če je tožena stranka vložila ugovor v zvezi s tem

28 Člen 8.25(1) sporazuma CETA določa:

„Tožena stranka da soglasje za reševanje spora pred Sodiščem v skladu s postopki iz tega oddelka.“

29 Člen 8.27 sporazuma CETA v odstavkih 6, 7 in 9 določa:

„6. Sodišče obravnava zadeve v senatih treh članov Sodišča, od katerih je eden državljani države članice [...] [U]nije, eden državljani Kanade in eden državljani tretje države. Senatu predseduje član Sodišča, ki je državljani tretje države.

7. V 90 dneh po predložitvi zahtevka v skladu s členom 8.23 predsednik Sodišča imenuje člane Sodišča, ki sestavljajo senat Sodišča, ki zadeve obravnavajo na osnovi rotacije, pri čemer se zagotovi, da je sestava senatov naključna in nepredvidljiva, hkrati pa imajo vsi člani Sodišča enake možnosti, da lahko opravljajo svojo funkcijo.

[...]

9. Ne glede na odstavek 6 se lahko stranki v sporu dogovorita, da zadevo obravnava en član Sodišča kot posameznik, ki se naključno imenuje izmed državljanov tretjih držav. Tožena stranka razumevajoče obravnava zahtevo tožeče stranke, da zadevo obravnava en član Sodišča kot posameznik, zlasti, kadar je tožeča stranka malo ali srednje podjetje ali kadar sta zahtevana nadomestilo ali odškodnina sorazmerno nizka. Taka zahteva se predloži pred sestavo [oblikovanjem] senata Sodišča.“

30 Člen 8.28(5), (7) in (9) sporazuma CETA določa:

„5. Senat Pritožbenega sodišča, ustanovljen za obravnavo pritožbe, sestavljajo trije naključno imenovani člani Pritožbenega sodišča.

[...]

7. Skupni odbor CETA nemudoma sprejme sklep, ki določa naslednje [...] zadeve v zvezi z delovanjem Pritožbenega sodišča:

[...]

(b) postopke za začetek in vodenje pritožb [...];

[...]

9. Po sprejetju sklepa iz odstavka 7:

(a) se stranka v sporu zoper odločbo, ki je bila izdana v skladu s tem oddelkom, lahko pritoži na Pritožbenem sodišču v 90 dneh po njeni izdaji;

[...]

- (c) odločba, ki je bila izdana v skladu s členom 8.39 se ne šteje za pravnomočno, zato se predlog za izvršbo odločbe ne more vložiti, dokler:
- (i) ni minilo 90 dni od izdaje odločbe Sodišča, ne da bi bila vložena pritožba;
 - (ii) ni bila vložena pritožba zavrnjena ali umaknjena ali
 - (iii) ni minilo 90 dni od takrat, ko je Pritožbeno sodišče izdalo odločbo, ne da bi zadevo vrnilo v ponovno odločanje Sodišču;
- (d) se končna odločba Pritožbenega sodišča [...] šteje za pravnomočno odločbo za namene člena 8.41; [...]"

31 Člen 8.39 sporazuma CETA določa:

„1. Če Sodišče izda končno odločbo zoper toženo stranko, lahko ločeno ali v kombinaciji prisodi samo:

- (a) denarno odškodnino in morebitne pripadajoče obresti;
- (b) vračilo premoženja, pri čemer odločba določa, da lahko tožena stranka namesto vračila plača denarno odškodnino, ki pomeni pošteno tržno vrednost premoženja [...], in kakršne koli pripadajoče obresti[...].

2. Ob upoštevanju odstavkov 1 in 5, če je zahtevek predložen v skladu s členom 8.23[(1)(b)]:

- (a) odločba o denarni odškodnini in kakršnih koli pripadajočih obrestih določa, da se znesek plača lokalno ustanovljenemu podjetju;
- (b) odločba o vračilu premoženja določa, da vračilo prejme lokalno ustanovljeno podjetje;

[...]

3. Denarna odškodnina ni večja od izgube [...].

4. Sodišče ne nalaga plačila kaznovalnih odškodnin.

5. Sodišče odredi, da stroške postopka krije neuspešna stranka v sporu. V izjemnih okoliščinah lahko Sodišče stroške porazdeli med stranki v sporu, če odloči, da je porazdelitev primerna glede na okoliščine zahtevka. Druge razumne stroške, vključno s stroški pravnega zastopanja in pomoči, krije neuspešna stranka v sporu, razen če Sodišče ne odloči, da taka porazdelitev ni razumna glede na okoliščine zahtevka. Kadar so uspešni samo deli zahtevkov, se stroški sorazmerno prilagodijo glede na število ali obseg uspešnih delov zahtevkov.

6. Skupni odbor CETA preuči dopolnilna pravila, namenjena zmanjšanju finančnega bremena tožečih strank, ki so fizične osebe ali mala in srednja podjetja. S takimi dopolnilnimi pravili se lahko zlasti upoštevajo finančni viri takih tožečih strank in znesek zahtevanega nadomestila.

7. [...] Sodišče izda končno odločbo v 24 mesecih od datuma predložitve zahtevka v skladu s členom 8.23. Če Sodišče potrebuje več časa za izdajo končne odločbe, strankama v sporu sporoči razloge za zamudo.“

32 Člen 8.41 sporazuma CETA določa:

„1. Odločba, izdana v skladu s tem oddelkom, je za stranki v sporu in v zvezi s konkretno zadevo[...] zavezujoča.

2. [...] [S]tranka v sporu prizna in nemudoma izpolni odločbo.

[...]

4. Za izvršitev odločbe se uporablja zakonodaja o izvršitvi sodb ali odločb, ki velja v kraju vložitve predloga za izvršbo.

[...]“

F. Člani predvidenih Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča

33 Člen 8.27, od (2) do (5) in od (12) do (16), sporazuma CETA določa:

„2. Skupni odbor CETA ob začetku veljavnosti tega sporazuma imenuje petnajst članov Sodišča. Pet članov Sodišča je državljanov držav članic [...] [U]nije, pet državljanov Kanade in pet državljanov tretjih držav.

3. Skupni odbor CETA lahko odloči, da bo povečal ali zmanjšal število članov Sodišča za večkratnike števila tri. Dodatna imenovanja se izvedejo na enaki osnovi, kot je določeno v odstavku 2.

4. Člani Sodišča imajo kvalifikacije, ki se v njihovih državah zahtevajo za imenovanje na sodniški položaj, ali so priznani pravni strokovnjaki. Imeti morajo dokazano strokovno znanje in izkušnje na področju mednarodnega javnega prava. Zaželeno je, da imajo strokovno znanje in izkušnje zlasti s področja mednarodnega naložbenega prava, mednarodnega trgovinskega prava in reševanja sporov v zvezi z mednarodnimi investicijskimi ali mednarodnimi trgovinskimi sporazumi.

5. Člani Sodišča, ki so imenovani v skladu s tem oddelkom, se imenujejo za petletni mandat, ki se lahko enkrat podaljša. Ne glede na to pa traja mandat sedmih izmed 15 oseb, ki so bile imenovane takoj po začetku veljavnosti tega sporazuma in se določijo z žrebom, šest let. Izpraznjena mesta se zapolnjujejo sproti. [...]

[...]

12. Za zagotovitev njihove razpoložljivosti [...] se članom Sodišča izplača mesečni predujem, ki ga določi Skupni odbor CETA.

13. Predujme iz odstavka 12 obe pogodbenici izplačata v enakih deležih [...].

14. Razen če Skupni odbor CETA sprejme sklep v skladu z odstavkom 15, je znesek honorarjev in stroškov članov Sodišča, ki opravljajo funkcijo v senatu, ustanovljenem za obravnavo zadeve, z izjemo predujmov iz odstavka 12, tako kot je določen v skladu s pravilom 14(1) upravnih in finančnih pravil konvencije ICSID, kakor je v veljavi na datum predložitve zahtevka, in kot ga Sodišče porazdeli med stranki v sporu v skladu s členom 8.39[(5)].

15. Skupni odbor CETA lahko predujme, druge honorarje in stroške s sklepom preoblikuje v redno plačo ter določi veljavne postopke in pogoje, ki se uporabljajo.

16. Sekretariat ICSID deluje kot sekretariat Sodišča in mu zagotavlja ustrezno podporo.“

34 Člen 8.28(3), (4) in (7) sporazuma CETA določa:

„3. Člani Pritožbenega sodišča se imenujejo na podlagi sklepa Skupnega odbora CETA, ki se sprejme hkrati s sklepom iz odstavka 7.

4. Člani Pritožbenega sodišča morajo izpolnjevati zahteve iz člena 8.27[(4)] in iz člena 8.30.

[...]

7. Skupni odbor CETA nemudoma sprejme sklep, ki določa naslednje upravne in organizacijske zadeve v zvezi z delovanjem Pritožbenega sodišča:

[...]

(c) postopke za zapolnitev prostega mesta na Pritožbenem sodišču in v senatu Pritožbenega sodišča, ustanovljenem za obravnavo zadeve;

(d) plačila za člane Pritožbenega sodišča;

(e) določbe v zvezi s stroški pritožb;

(f) število članov Pritožbenega sodišča; [...]

[...]“

35 Člen 8.30 sporazuma CETA določa:

„1. Člani Sodišča so neodvisni. Povezani niso z nobeno vlado. Ne sprejemajo navodil nobene organizacije ali vlade v zvezi z vprašanji glede spora. Ne sodelujejo pri obravnavanju kakršnih koli sporov, ki bi ustvarjali neposredno ali posredno navzkrižje interesov. Ravnajo v skladu s smernicami mednarodnega odvetniškega združenja o navzkrižju interesov v mednarodni arbitraži[, ki jih je 22. maja 2004 potrdil svet mednarodnega odvetniškega združenja (v nadaljevanju: smernice IBA),] ali kakršnimi koli dopolnilnimi pravili, sprejetimi v skladu s členom 8.44[(2)]. Poleg tega se ob imenovanju odpovejo funkciji svetovalca, izvedenca stranke ali priče v katerem koli naložbenem sporu v teku ali novem naložbenem sporu v skladu s tem ali katerim koli drugim mednarodnim sporazumom.

[...]

4. Pogodbenici lahko na obrazloženo priporočilo predsednika Sodišča ali na njuno skupno pobudo s sklepom Skupnega odbora CETA razrešita člana Sodišča, če njegovo ravnanje ni v skladu z obveznostmi iz odstavka 1 in ni združljivo z njegovim nadaljnjim članstvom pri Sodišču.“

36 Drugi stavek odstavka 1 tega člena 8.30 vsebuje opombo, v kateri je navedeno, da „[je treba p]ojasniti [...], da oseba, ki prejme plačilo vlade, zgolj zaradi tega dejstva ni neupravičena [opravljati funkcijo člana Sodišča CETA]“.

G. Skupni odbor ter Odbor za storitve in naložbe

37 Člen 26.1 sporazuma CETA določa:

„1. Pogodbenici ustanovita Skupni odbor CETA, ki ga sestavljajo predstavniki [...] [U]nije in predstavniki Kanade. Skupnemu odboru CETA soprodsedujeta minister Kanade za mednarodno trgovino in član Evropske komisije, odgovoren za trgovino, ali njuna pooblaščenca.

[...]

3. Skupni odbor CETA je pristojen za vsa vprašanja v zvezi s trgovino in naložbami med pogodbenicama ter izvajanjem in uporabo tega sporazuma. [...]

4. Skupni odbor CETA:

[...]

(e) sprejema odločitve v skladu s členom 26.3; [...]

[...]

5. Skupni odbor CETA lahko:

[...]

(e) sprejme razlage določb tega sporazuma, ki so zavezujoče za sodišča, ustanovljena na podlagi oddelka F poglavja osem (Reševanje naložbenih sporov med vlagatelji in državami) in poglavja devetindvajset (Reševanje sporov);

[...]“

38 Člen 26.3 sporazuma CETA določa:

„1. Skupni odbor CETA je za dosego ciljev tega sporazuma [...] pooblaščen za odločanje o vseh zadevah, če je tako določeno v tem sporazumu.

2. Odločitve Skupnega odbora CETA so za pogodbenici zavezujoče [...].

3. Skupni odbor CETA sprejema svoje odločitve in pripravi priporočila na podlagi obojestranskega soglasja.“

39 Člen 8.44(2) sporazuma CETA določa:

„2. Odbor za storitve in naložbe v dogovoru s pogodbenicama in po izpolnitvi njunih notranjih zahtev in postopkov sprejme kodeks ravnanja za člane Sodišča, ki se uporablja v sporih, ki izhajajo iz tega poglavja, in lahko nadomesti ali dopolni pravila, ki so v uporabi, v okviru tega kodeksa pa se lahko obravnavajo vprašanja, kot so:

(a) obveznost razkritja informacij;

(b) neodvisnost in nepristranskost članov Sodišča; ter

(c) zaupnost.

Pogodbenici si kar najbolj prizadevata, da se kodeks ravnanja sprejme najpozneje prvi dan začasne uporabe ali začetka veljavnosti tega sporazuma, odvisno od primera, in v vsakem primeru najpozneje v dveh letih po tem datumu.“

H. Neobstoj neposrednega učinka sporazuma CETA v pravnem redu pogodbenic

40 Člen 30.6(1) sporazuma CETA določa, da se „[n]obena določba tega sporazuma [...] ne sme razlagati tako, [...] da dovoljuje neposredne sklice na ta sporazum v okviru nacionalnih pravnih sistemov pogodbenic“.

I. Skupni interpretativni instrument in izjava št. 36

41 Člen 30.1 sporazuma CETA določa, da so „[p]rotokoli, priloge, izjave, skupne izjave, dogovori in opombe k temu sporazumu [...] njegovi sestavni deli“.

42 Unija in njene države članice ter Kanada so ob podpisu sporazuma CETA predlagale skupni interpretativni instrument (UL 2017, L 11, str. 3, v nadaljevanju: Skupni interpretativni instrument), v točki 1(b) in (d) katerega je določeno:

„(b) Sporazum CETA vključuje skupno zavezanost Kanade ter [...] [U]nije in njenih držav članic prosti in pravični trgovini v dinamični in v prihodnost usmerjeni družbi. [...]

[...]

(d) [...] [U]nija in njene države članice ter Kanada bodo zato še naprej lahko uresničevale legitimne cilje javne politike, ki jih bodo določale njihove demokratične institucije, kot so javno zdravje, socialne storitve, javno izobraževanje, varnost, okolje, javna morala, zasebnost in varstvo podatkov ter spodbujanje in varstvo kulturne raznolikosti. Sporazum CETA prav tako ne bo znižal naših standardov in predpisov o varnosti hrane, varnosti izdelkov, varstvu potrošnikov, zdravju, okolju ali zaščiti delavcev. Za uvoženo blago, ponudnike storitev in vlagatelje morajo še naprej veljati nacionalne zahteve, vključno s pravili in predpisi. [...]

43 Točka 2 tega instrumenta določa:

„Sporazum CETA [...] [U]niji in njenim državam članicam ter Kanadi še naprej omogoča, da sprejemajo in uporabljajo svoje zakone in predpise, ki urejajo gospodarsko dejavnost v javnem interesu, za uresničevanje legitimnih ciljev javne politike, kot sta varstvo in spodbujanje javnega zdravja, socialnih storitev, javnega izobraževanja, varnosti, okolja, javne morale, socialnega varstva ali varstva potrošnikov, zasebnost in varstvo podatkov ter spodbujanje in zaščita kulturne raznolikosti.“

44 Točka 6 navedenega instrumenta določa:

„(a) Sporazum CETA vključuje sodobna pravila o naložbah, ki ohranjajo pravico vlad, da zakonodajno urejajo v javnem interesu, tudi kadar bi takšno urejanje vplivalo na tuje naložbe, pri tem pa zagotavlja visoko raven zaščite naložb ter pošteno in pregledno reševanje sporov. Ta sporazum ne bo povzročil, da bi bili tuji vlagatelji obravnavani ugodneje od domačih. Prav tako ne daje prednosti uporabi sistema sodišč za naložbe, vzpostavljenega s tem sporazumom. Namesto tega se lahko vlagatelji odločijo uporabiti postopke, ki so na voljo na nacionalnih sodiščih.

(b) V sporazumu CETA je jasno navedeno, da lahko vlade spreminjajo svojo zakonodajo, tudi kadar bi to lahko negativno vplivalo na določeno naložbo ali pričakovanja vlagatelja glede dobička.

[...]

(d) V skladu s sporazumom CETA mora biti podjetje – da bi zanj veljale ugodnosti iz sporazuma – resnično ekonomsko povezano z gospodarstvom Kanade oziroma [...] [U]nije, saj sporazum preprečuje, da bi družbe ‚poštni nabiralniki‘ ali navidezne družbe, ki bi jih v Kanadi ali [...] [U]niji ustanovili vlagatelji iz drugih držav, vložile tožbo proti Kanadi ali [...] [U]niji in njenim državam članicam. [...]

(e) Da bi zagotovili, da bodo sodišča v vseh okoliščinah spoštovala namero pogodbenic iz sporazuma CETA, ta vključuje določbe, na podlagi katerih lahko pogodbenice izdajo zavezujoče izjave o razlagi. Kanada ter [...] [U]nija in njene države članice so se zavezale uporabiti teh določb, da bi preprečile in korigirale morebitne napačne razlage sporazuma CETA s strani sodišč.

- (f) Sporazum CETA se prepričljivo oddaljuje od tradicionalnega pristopa reševanja naložbenih sporov ter uvaja neodvisna, nepristranska in stalna sodišča za naložbe, po zgledu načel, na katerih temeljijo javni pravosodni sistemi v [...] [U]niji in njenih državah članicah ter Kanadi, pa tudi mednarodna sodišča, kot sta Meddržavno sodišče in Evropsko sodišče za človekove pravice. Člani teh sodišč bodo tako posamezniki z ustreznimi kvalifikacijami za opravljanje sodniške funkcije v svojih državah, ki jih bosta [...] [U]nija in Kanada imenovali za določeno obdobje. Zadeve bodo obravnavali trije naključno izbrani člani. Da bi zagotovili neodvisnost in nepristranskost teh oseb ter preprečili okoliščine, ki bi lahko privedle do navzkrižja interesov, pristranskosti ali ustvarile vtis pristranskosti, so bila zanje določena stroga etična merila. [...] [U]nija in njene države članice ter Kanada so se dogovorile, da bodo nemudoma začele nadaljnje delo v zvezi s kodeksom ravnanja, s katerim bi dodatno zagotovile nepristranskost članov sodišč, ter v zvezi z načinom in ravno njihovega plačila ter postopkom njihove izbire. Delo naj bi bilo zaključeno do začetka veljavnosti sporazuma CETA.
- (g) Sporazum CETA je prvi sporazum, ki vključuje pritožbeni mehanizem, ki bo omogočal popraviljanje napak in zagotovil doslednost odločitev [...] [S]odišča [CETA].
- (h) Kanada ter [...] [U]nija in njene države članice so se zavezale, da bodo spremljale delovanje vseh teh pravil o naložbah, da bi pravočasno odpravile vse morebitne pomanjkljivosti, hkrati pa na različne načine poskušale stalno izboljševati njihovo delovanje.
- (i) Sporazum CETA torej pomembno in radikalno spreminja naložbena pravila in reševanje sporov. Ustvarja podlago za večstranska prizadevanja, da bi z nadaljnjim razvojem tega novega pristopa k reševanju naložbenih sporov omogočili ustanovitev večstranskega sodišča za naložbe. [Unija] in Kanada si bosta pospešeno prizadevali za ustanovitev večstranskega sodišča za naložbe. Ustanoviti bi ga bilo treba, ko bo določena minimalna kritična masa udeležencev, in z njim nemudoma nadomestiti dvostranske sisteme, kot je sistem v okviru [sporazuma] CETA, pristop pa bi moral biti v celoti omogočen vsem državam, ki spoštujejo načela, na katerih je sodišče osnovano.“

45 Poleg tega je v izjavi št. 36 navedeno:

„Namen sporazuma CETA je pomembna reforma reševanja naložbenih sporov, ki temelji na načelih, ki so skupna pravnim sistemom [...] [U]nije in njenih držav članic ter Kanade, pa tudi mednarodnim pravnim sistemom, ki jih priznavajo [...] [U]nija in njene države članice ter Kanada [...].

Vse te določbe [v zvezi s temi spori] so izključene iz področja začasne uporabe [sporazuma CETA]; Komisija in Svet potrjujeta, da ne bodo začele veljati, dokler [sporazuma CETA] ne bodo ratificirale vse države članice, vsaka v skladu s svojimi ustavnimi postopki.

Komisija se zavezuje, da bo nemudoma nadaljevala pregled mehanizma za reševanje sporov, vendar pravočasno, da bi ga države članice lahko upoštevale pri procesu ratifikacije v skladu z naslednjimi načeli:

Izbor vseh sodnikov sodišča prve stopnje in pritožbenega sodišča bo pod nadzorom evropskih institucij in držav članic izveden strogo, da se zagotovi njuna neodvisnost in nepristranskost ter kar najvišja kompetentnost. Še posebej pri izboru evropskih sodnikov bo treba paziti tudi na to, da bo – predvsem dolgoročno – zastopana raznolikost evropskih pravnih tradicij. Zato velja naslednje:

- Kandidate za evropske sodnike bodo imenovalе države članice, ki bodo sodelovale tudi pri ocenjevanju kandidatov.
- Brez poseganja v druge pogoje iz člena 8.27[(4)] [sporazuma CETA] bodo države članice predlagale kandidate, ki bodo izpolnjevali merila iz člena 253[, prvi odstavek,] PDEU.

- Komisija bo v posvetovanju z državami članicami in Kanado poskrbela za prav tako strogo ocenjevanje kandidatur drugih sodnikov sodišča.

Sodniki bodo prejeli redno plačilo od [...] [U]nije in Kanade. V prihodnje si bo treba prizadevati, da bodo sodniki zaposleni za poln delovni čas.

Etične zahteve za člane sodišč, ki so že določene v [sporazumu CETA], bodo čim prej – in dovolj hitro, da jih bodo države članice lahko preučile med postopkom ratifikacije – podrobneje določene v obveznem in zavezujočem kodeksu ravnanja (kar je prav tako že predvideno v [sporazumu CETA]). [...]

Dostop do tega novega sodišča za [...] [mala in srednja podjetja] in posameznike [...] bo izboljšán in poenostavljen. V ta namen:

- bo mešani [Skupni] odbor sprejel dopolnilna pravila iz člena 8.39[(6)] [sporazuma CETA], namenjena zmanjšanju finančnega bremena za tožeče stranke, če so to fizične osebe ali mala ali srednja podjetja; pripravljena bodo tako, da jih bo mogoče čim prej sprejeti;
- bo Komisija ne glede na izid razprav v okviru [Skupnega odbora CETA] predlagala ustrezne ukrepe za javno (so)financiranje postopkov malih in srednjih podjetij pred tem sodiščem in odobritev tehnične pomoči.

[...]“

III. Povzetek vprašanj, ki jih je postavila Kraljevina Belgija

A. Vprašanja v zvezi z združljivostjo predvidenega mehanizma ISDS z avtonomijo pravnega reda Unije

- 46 Kraljevina Belgija opozarja, da je Sodišče v točki 246 mnenja 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454) oznanilo „načelo izključne pristojnosti Sodišča za dokončno razlago prava Unije“.
- 47 Spoštovanje te izključne pristojnosti naj bi bilo potrebno za zagotovitev avtonomije pravnega reda Unije. Kraljevina Belgija glede tega opozarja, da je Sodišče v mnenju 1/09 (Sporazum o vzpostavitvi enotnega sistema za reševanje patentnih sporov) z dne 8. marca 2011 (EU:C:2011:123) razsodilo, da to, da je lahko naloga mednarodnega sodišča, ustanovljenega s sporazumom, ki je za Unijo zavezujoč, razlaga in uporaba ne le določb tega sporazuma, ampak tudi določb primarnega in sekundarnega prava Unije, splošnih načel prava Unije ali temeljnih pravic, ki so v njem določene, ni združljivo z avtonomijo pravnega reda Unije.
- 48 V obravnavani zadevi pa naj opredelitev pristojnosti Sodišča CETA v členu 8.31 tega sporazuma ne bi spremenila dejstva, da bo moralo navedeno sodišče pri preizkusu, ali ukrep Unije pomeni kršitev katere od določb oddelkov C in D poglavja osem tega sporazuma, razložiti obseg tega ukrepa, ne da bi se pri tem nujno lahko oprlo na razlago, ki jo je že podalo Sodišče.
- 49 Poleg tega naj bi lahko Sodišče CETA na podlagi pristojnosti za preizkus, ali ukrep Kanade, Unije ali katere od njenih držav članic pomeni kršitev katere od določb oddelkov C ali D tega poglavja – ne glede na omejitve, ki izhajajo iz člena 8.31 sporazuma CETA – opravilo temeljne presoje, ki bi se v primeru, da bi izpodbijani ukrep sprejela Unija, nanašale na primarno pravo Unije. Lahko bi se

namreč zgodilo, da bi morale navedeno sodišče pri obravnavi spora upoštevati določbe primarnega prava Unije, na podlagi katerih je Unija ta ukrep sprejela. V tem primeru bi morale opraviti presojo področja uporabe teh določb.

- 50 Ker v predvidenem mehanizmu ISDS nista določeni niti obveznost niti možnost Sodišča CETA, da pri Sodišču vloži vprašanje za predhodno odločanje v zvezi z razlago prava Unije, se Kraljevina Belgija sprašuje, ali je ta mehanizem, ki lahko pripelje do sprejetja pravnomočnih odločb, ki so za Unijo zavezujoče, združljiv z načelom izključne pristojnosti Sodišča za dokončno razlago prava Unije.

B. Vprašanja v zvezi z združljivostjo predvidenega mehanizma ISDS s splošnim načelom enakega obravnavanja in z zahtevo po učinkovitosti

- 51 Kraljevina Belgija navaja, da bodo podjetja, ustanovljena v skladu s kanadskim pravom, in posamezniki, ki imajo kanadsko državljanstvo ali ki stalno prebivajo v Kanadi (v nadaljevanju: skupaj: kanadska podjetja in Kanadčani ali kanadski vlagatelji), v zvezi s svojimi naložbami v Uniji lahko sprožili spor pred Sodiščem CETA, medtem ko podjetja, ustanovljena v skladu s pravom države članice Unije, in posamezniki z državljanstvom te države članice (v nadaljevanju: podjetja in posamezniki držav članic ali vlagatelji Unije) v zvezi s svojimi naložbami v Uniji te možnosti ne bodo imeli.
- 52 Preizkusiti naj bi bilo treba, ali je ta položaj združljiv s členom 20 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina), v skladu s katerim so „[p]red zakonom [...] vsi enaki“, in s členom 21 Listine, ki v odstavku 2 določa, da je „[b]rez poseganja v posebne določbe Pogodb [...] na njunem področju uporabe prepovedana vsakršna diskriminacija na podlagi državljanstva“.
- 53 Natančneje, Kraljevina Belgija navaja, da iz člena 8.39(2)(a) sporazuma CETA izhaja, da bo morala biti v primeru, da bo kanadski vlagatelj pred Sodiščem CETA sprožil postopek v imenu „lokalno ustanovljenega podjetja“, torej podjetja, ki ima sedež v Uniji in je v neposredni ali posredni lasti ali pod neposrednim ali posrednim nadzorom tega vlagatelja, odškodnina, ki jo bo navedeno sodišče prisodilo, izplačana temu lokalno ustanovljenemu podjetju. Preizkusiti naj bi bilo treba, ali je to pravilo združljivo s členoma 20 in 21 Listine.
- 54 Kraljevina Belgija se sprašuje tudi, ali bi bilo v primeru, da bi Sodišče CETA ugotovilo, da globa, ki bi jo Komisija ali organ države članice naložila kanadskemu vlagatelju zaradi kršitve konkurenčnega prava, ni združljiva z določbami oddelkov C ali D poglavja osem sporazuma CETA, in bi prisodilo odškodnino v znesku te globe, prenehanje učinkov navedene globe združljivo z načelom enakega obravnavanja in z zahtevo po učinkovitosti prava Unije.
- 55 Glede tega navaja, da člen 8.9(4) sporazuma CETA izključuje, da lahko Sodišče CETA v primeru, da Unija državno pomoč razglasi za nezdružljivo s členom 108 PDEU in odredi, naj se zagotovi njeno vračilo, razsodi, da je ta sklep v nasprotju s tem sporazumom. Vendar navedeni sporazum ne vsebuje podobnega pravila za zaščito sklepov, ki bi jih Komisija ali organi držav članic sprejeli v okviru členov 101 in 102 PDEU. Kanadski vlagatelj bi se tako lahko izognil finančnim posledicam kršitve konkurenčnega prava Unije, medtem ko se jim vlagatelji Unije ne bi mogli izogniti, kar bi lahko bilo nezdružljivo s členoma 20 in 21 Listine ter z navedeno zahtevo po učinkovitosti prava Unije.

C. Vprašanja v zvezi z združljivostjo predvidenega mehanizma ISDS s pravico do dostopa do neodvisnega sodišča

- 56 Kraljevina Belgija se sprašuje, ali je oddelek F poglavja osem sporazuma CETA združljiv s temeljno pravico do dostopa do neodvisnega sodišča, kot je zlasti določena v členu 47 Listine.

- 57 Na prvem mestu navaja, da bi lahko ureditev iz navedenega oddelka F čezmerno oteževala dostop malih in srednjih podjetij do Sodišča CETA, ker iz člena 8.27(14) sporazuma CETA izhaja, da honorarje in stroške članov navedenega sodišča, ki obravnavajo spor, nosita stranki v sporu, člen 8.39(5) sporazuma CETA pa določa, da stroške postopka ter stroške zastopanja in pomoči razen v izjemnih primerih krije neuspešna stranka.
- 58 Poleg tega naj s sporazumom CETA trenutno ne bi bila priznana možnost dodelitve pravne pomoči, čeprav je v členu 47, tretji odstavek, Listine izrecno določena pravica do te pomoči, kolikor je ta potrebna za zagotovitev dostopa do sodnega varstva, Sodišče pa je v sodbi z dne 22. decembra 2010, DEB (C-279/09, EU:C:2010:811), tudi pojasnilo, da se ta pravica nanaša tudi na podjetja.
- 59 Tveganje nošenja vseh stroškov v dragih postopkih bi zato lahko vlagatelja, ki ima na voljo zgolj omejena finančna sredstva, odvrnilo od vložitve zahtevka.
- 60 Kraljevina Belgija se na drugem mestu sprašuje, ali so pogoji v zvezi s plačilom članov Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA, ki so določeni v členu 8.27, od (12) do (15), in členu 8.28(7)(d) sporazuma CETA, združljivi s pravico do dostopa do „neodvisnega, nepristranskega in z zakonom predhodno ustanovljenega sodišča“ iz člena 47, drugi odstavek, Listine. Ti pogoji v zvezi s plačilom niso v prvi vrsti določeni v samem besedilu sporazuma CETA, temveč so večinoma prepuščeni diskrecijski presoji Skupnega odbora CETA, zato naj bi bilo mogoče imeti pomisleke glede njihove združljivosti z načeli na področju delitve oblasti.
- 61 Dejstvo, da sporazum CETA določa, da člani predvidenih sodišč ne bodo prejeli (ali vsaj ne še zdaj) fiksne in redne plače, temveč mesečni predujem, ki se mu dodajo honorarji glede na dneve dela, namenjene sporu, bi se lahko izkazalo za nezdržljivo s pravico do dostopa do neodvisnega sodišča. V zvezi s tem se Kraljevina Belgija sklicuje na člen 6 Evropske listine o statutu za sodnike, ki jo je Svet Evrope sprejel 10. julija 1998, v skladu s katerim je treba plačilo za sodnike določiti „na taki ravni, da se preprečijo pritiski, katerih namen bi bil vplivati na vsebino njihovih odločitev“.
- 62 V Evropski listini o statutu za sodnike naj bi bila navedena tudi različna priporočila, sprejeta v okviru Sveta Evrope, v skladu s katerimi je treba plačilo sodnikom določiti glede na splošno lestvico. Iz pogojev v zvezi s plačilom, ki so zdaj določeni v sporazumu CETA, pa naj bi izhajalo, da je plačilo članov Sodišča CETA delno odvisno od števila sporov, ki jih vložijo vlagatelji. Zato bi lahko imel razvoj sodne prakse, naklonjene vlagateljem, pozitiven učinek na plačilo teh članov in bi tako lahko povzročil navzkrižje interesov.
- 63 Kraljevina Belgija se na tretjem mestu sprašuje, ali so pravila na področju imenovanja članov Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA, kot so določena v členu 8.27(2) in (3) ter členu 8.28(3) in (7)(c) sporazuma CETA, združljiva s členom 47, drugi odstavek, Listine.
- 64 Ugotavlja, da bo te člane imenoval Skupni odbor CETA, ki mu sopredsedujeta minister Kanade za mednarodno trgovino in član Komisije, odgovoren za trgovino (ali njuna pooblaščenca). Iz Evropske listine o statutu za sodnike, na katero se poleg tega sklicujejo priporočila Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov (CCJE), pa naj bi izhajalo, da kadar sodnike imenuje izvršilna oblast, se to nujno stori po priporočilu neodvisnega organa, ki ga v znatnem obsegu sestavljajo člani sodne oblasti.
- 65 Na četrtem mestu se Kraljevina Belgija sprašuje, ali so pogoji za odpoklic članov Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA, kot so določeni v členu 8.30(4) sporazuma CETA, združljivi s členom 47, drugi odstavek, Listine, saj na bi prvonavedena določba omogočala, da se član odpokliče s sklepom Skupnega odbora CETA. Iz Evropske listine o statutu za sodnike in priporočil CCJE pa naj bi izhajalo, da mora biti pri kakršnem koli odpoklicu sodnika vključen neodvisen organ, da mora ta odpoklic potekati po poštemem postopku, v katerem se spoštuje pravica do obrambe, in da mora biti mogoč ugovor nanj pred sodnim organom višje stopnje. Za zagotovitev neodvisnosti sodnikov nikakor ne bi smelo biti mogoče, da jih odpokliče izvršilna oblast.

- 66 Kraljevina Belgija se na petem in zadnjem mestu sprašuje, ali so pravila o etiki, ki jih morajo upoštevati člani navedenih sodišč v skladu s členom 8.28(4), členom 8.30(1) in členom 8.44(2) sporazuma CETA, združljiva s členom 47, drugi odstavek, Listine.
- 67 Ugotavlja, da te določbe v bistvu določajo, da morajo navedeni člani upoštevati smernice IBA, dokler Odbor za storitve in naložbe ne bo sprejel kodeksa ravnanja. Iz Magne carte sodnikov, ki jo je CCJE sprejel 17. novembra 2010, pa naj bi izhajalo, da bi morali pravila o poklicni etiki, ki se uporabljajo za sodnike, sprejeti sodniki sami ali da je potrebno vsaj to, da imajo sodniki pomembno vlogo pri sprejemanju teh pravil.
- 68 Smernice IBA se nanašajo na arbitre, in ne na sodnike, zato naj bi lahko vsebovale standarde glede neodvisnosti, ki niso prilagojeni statusu sodnikov.
- 69 Opozarja tudi, da sporazum CETA v členu 8.30(1) sicer določa, da se člani Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA „odpovejo funkciji svetovalca, izvedenca stranke ali priče v katerem koli naložbenem sporu v teku ali novem naložbenem sporu v skladu s tem ali katerim koli drugim mednarodnim sporazumom“, vendar ne zahteva, da ti člani priglasijo svoje zunanje dejavnosti, in še manj, da bi bile te dejavnosti predmet predhodne odobritve. Upoštevni mednarodni instrumenti, kot je Evropska listina o statutu za sodnike, pa naj bi določali, da je treba opravljanje teh dejavnosti priglasiti in da mora biti to predmet predhodne odobritve.

IV. Povzetek stališč, predloženih Sodišču

A. Združljivost predvidenega mehanizma ISDS z avtonomijo pravnega reda Unije

- 70 Večina vlad, ki so predložile stališča, ter Svet in Komisija poudarjajo, da člen 8.31 sporazuma CETA Sodišču CETA nedvoumno preperečuje, da razlaga določbe primarnega ali sekundarnega prava Unije. V tem naj bi se sporazum CETA razlikoval zlasti od osnutka sporazuma, ki ga je Sodišče preučilo v mnenju 1/09 (Sporazum o vzpostavitvi enotnega sistema za reševanje patentnih sporov) z dne 8. marca 2011 (EU:C:2011:123).
- 71 Poleg tega naj bi iz navedenega člena 8.31 izhajalo, da razlaga določb sporazuma CETA, ki jo bo v skladu z mednarodnim javnim pravom podalo Sodišče CETA, za Sodišče ne bo zavezujoča. Sporazum CETA naj bi se tako razlikoval od osnutka sporazuma, ki je bil preučen v mnenju 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454).
- 72 Poleg tega naj bi člen 8.31(2) in člen 8.39(1) sporazuma CETA izključevala, da se lahko Sodišče CETA, postransko pa tudi Pritožbeno sodišče CETA, izrečeta o zakonitosti izpodbijanega ukrepa.
- 73 Odločbe Sodišča CETA naj prav tako ne bi učinkovale erga omnes, ker člen 8.41 sporazuma CETA določa, da so te odločbe zavezujoče le za stranki v sporu. Tudi s tega vidika naj bi bilo izključeno, da bi lahko odločba navedenega sodišča posegla v izključno pristojnost Sodišča za dokončno razlago prava Unije.
- 74 Poleg tega naj navedeno sodišče zaradi mehanizma iz člena 8.21 sporazuma CETA ne bi moglo razpravljati o razdelitvi pristojnosti med Unijo in njenimi državami članicami. Problematika, ki jo je Sodišče opredelilo v točkah od 33 do 36 mnenja 1/91 (Sporazum EGP – I) z dne 14. decembra 1991 (EU:C:1991:490) ter v točkah 224 in 225 mnenja 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454), naj torej v tej zadevi ne bi bila prisotna.
- 75 Pogodbenci naj bi s celoto teh podrobnih pravil, ki so vključena v sporazum CETA, ohranili avtonomijo pravnega reda Unije.

- 76 Navedene vlade, Svet in Komisija priznavajo, da bodo v sporih med kanadskim vlagateljem in Unijo nastali položaji, v katerih bo moralo Sodišče CETA pri presoji, ali so bile kršene določbe oddelka C ali D poglavja osem sporazuma CETA, preučiti obseg ukrepa Unije, ki ga bo ta vlagatelj izpodbijal. Vendar se bo moralo Sodišče CETA, kot določa člen 8.31(2) sporazuma CETA, v teh položajih omejiti na preučitev prava Unije kot dejstva, ne pa se spustiti v pravno razlago.
- 77 Neposeganje v izključno pristojnost Sodišča za dokončno razlago prava Unije naj bi bilo tako posledica dejstva, da bo moralo Sodišče CETA uporabiti in razlagati mednarodno pravo, ki ga sestavljajo sam sporazum CETA in druga pravila mednarodnega prava, ki se uporabljajo med pogodbenicama, ne pa pravo Unije. Sodišče CETA na eni strani in Sodišče na drugi naj bi delovali znotraj različnih pravnih redov. To, da sporazum CETA nima neposrednega učinka v nacionalnem pravnem redu pogodbenc, kar je določeno v členu 30.6 tega sporazuma, naj bi poudarjalo to razliko.
- 78 Glede na to razlikovanje naj v okviru ureditve reševanja sporov pred Sodiščem CETA in Pritožbenim sodiščem CETA nikakor ne bi bilo potrebno, da se določi mehanizem za predhodno vključitev Sodišča. Analiza, kot jo je Sodišče opravilo v točkah od 236 do 248 mnenja 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454), naj v tej zadevi ne bi bila upoštevana. Prav tako naj ne bi obstajali razlogi, zaradi katerih je Sodišče preučilo možnost mehanizma za predhodno vključitev v mnenju 1/91 (Sporazum EGP – I) z dne 14. decembra 1991 (EU:C:1991:490, točke od 54 do 65). V nasprotju s Sporazumom o Evropskem gospodarskem prostoru (EGP) naj namreč cilj sporazuma CETA nikakor ne bi bilo to, da se *acquis* prava Unije delno razširi na Kanado.

B. Združljivost predvidenega mehanizma ISDS s splošnim načelom enakega obravnavanja in z zahtevo po učinkovitosti

- 79 Večina vlad, ki so predložile stališča, ter Svet in Komisija menijo, da kanadska podjetja in Kanadčani, ki vlagajo v Uniji, na eni strani ter podjetja in posamezniki držav članic, ki vlagajo v Uniji, na drugi strani niso v primerljivih položajih, ker prvi izvajajo mednarodne naložbe, drugi pa naložbe znotraj Unije.
- 80 Edina primerljiva položaja naj bi bila položaj kanadskih podjetij in Kanadčanov, ki vlagajo v Uniji, ter položaj podjetij in posameznikov držav članic, ki vlagajo v Kanadi.
- 81 Poleg tega naj bi iz sodne prakse sodišča izhajalo, da se načelo enakega obravnavanja, ki velja v pravu Unije, ne uporablja za odnose Unije s tretjimi državami. Več navedenih vlad in Svet menijo, da člena 20 in 21 Listine zato nista upoštevana za preizkus združljivosti sporazuma CETA s pravom Unije.
- 82 Navedeno načelo naj se prav tako ne bi uporabljalo v primerih različnega obravnavanja „lokalno ustanovljenih podjetij“ v smislu člena 8.1 sporazuma CETA, ki so v lasti ali pod nadzorom kanadskega vlagatelja, na eni strani in podjetij s sedežem v Uniji, ki niso niti v lasti niti pod nadzorom tega vlagatelja, na drugi strani.
- 83 Prvonavedena podjetja naj bi namreč pomenila naložbe kanadskih podjetij ali Kanadčanov in bi jih bilo treba v okviru sporazuma CETA obravnavati kot take. Zato naj bi bilo treba v zvezi z lokalno ustanovljenimi podjetji različno obravnavanje, ki ga izpostavlja Kraljevina Belgija, obravnavati kot različno obravnavanje, ki obstaja med kanadskimi podjetji in Kanadčani, ki vlagajo v Uniji, na eni strani ter podjetji in posamezniki držav članic, ki vlagajo v Uniji, na drugi strani.
- 84 Različno obravnavanje, ki je izpostavljeno v predlogu za izdajo mnenja, naj bi bilo vsekakor upravičeno s ciljem prispevati k prosti in pravični trgovini v smislu člena 3(5) PEU ter s ciljem vključitve vseh držav v svetovno gospodarstvo, ki je določen v členu 21(2)(e) PEU. Pristojnost Unije za sklepanje sporazumov na področju neposrednih naložb s tretjimi državami na podlagi člena 207 PDEU ter

sporazumov na področju drugih naložb, ki niso neposredne naložbe, s temi državami na podlagi člena 4(1) in (2)(a) PDEU bi izgubila pomen, če bi bilo z načelom enakega obravnavanja, ki velja v pravu Unije, Uniji prepovedano, da prevzame posebne zaveze v zvezi z naložbami iz tretjih držav.

- 85 Večina vlad, ki so predložile stališča, Svet in Komisija v delu, v katerem se Kraljevina Belgija sprašuje tudi, ali je mehanizem ISDS združljiv z zahtevo po učinkovitosti prava Unije, tako da navaja primer, da bi Sodišče CETA razsodilo, da globa, ki bi jo Komisija ali organ države članice, pristojen za konkurenco, naložila kanadskemu vlagatelju, pomeni kršitev materialne določbe poglavja osem sporazuma CETA in bi prisodilo odškodnino v znesku te globe, menijo, da gre za navidezen problem.
- 86 Bilo naj bi namreč malo verjetno, da bi navedeno sodišče, ki bo moralo zlasti zaradi pravice do pravnega urejanja, ki je izpostavljena v členu 8.9 sporazuma CETA, spoštovati obstoj konkurenčnega prava Unije, razsodilo, da globa, ki je bila naložena na podlagi tega prava, pomeni kršitev sporazuma CETA.

C. Združljivost predvidenega mehanizma ISDS s pravico do dostopa do neodvisnega sodišča

- 87 Več vlad, ki so predložile stališča, in Svet trdijo, da se člen 47 Listine in druga besedila evropskega izvora, na katera je napoteno v predlogu za izdajo mnenja, ne uporabljajo za predvideni mehanizem ISDS.
- 88 V zvezi s tem navajajo, da ta besedila Kanade ne zavezujejo in da sporazum CETA ni del prava Unije, ampak del mednarodnega prava, ki je edino pravo, ki se uporablja za navedeni mehanizem.
- 89 Druge vlade, ki so predložila stališča, in Komisija pa menijo, da se člen 47 Listine uporablja. Vendar naj bi bil sporazum CETA – v nasprotju s tem, kar se zatrjuje v predlogu za izdajo mnenja – v skladu s tem členom.
- 90 Glede tega najprej trdijo, da bo Sodišče CETA „hibridne“ narave v smislu, da bo vključevalo ne samo sodne elemente reševanja sporov, ampak tudi elemente, ki izhajajo iz postopkov mednarodne arbitraže. Med zadnjenavedene elemente naj bi spadali zahteva po predhodnem posvetovanju, številne komponente postopka pred Sodiščem CETA, pogoji v zvezi z imenovanjem, s plačilom in z odpoklicem njegovih članov ter to, da odločbe navedenega sodišča ne bodo imele učinka erga omnes. Poleg tega naj Sodišče CETA ne bi bilo obvezno sodišče, saj bi lahko vlagatelj spor predložil bodisi rednemu sodišču bodisi navedenemu sodišču. Zato naj se zahteva po neodvisnosti za navedeno sodišče ne bi uporabljala na enak način kot za redno sodišče.
- 91 Dalje, poudarjajo, da se oddelek F poglavja osem sporazuma CETA – drugače kot večina določb tega sporazuma – ne uporablja začasno in da bo treba vse vidike, ki so vzrok za dvome Kraljevine Belgije glede združljivosti predvidenega mehanizma ISDS s pravico do dostopa do neodvisnega sodišča, in sicer dostop malih in srednjih podjetij do tega mehanizma, pogoji v zvezi z imenovanjem, s plačilom in z odpoklicem članov Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA ter pravila o etiki, ki se zanje uporabljajo, še podrobneje določiti. Zaveza glede te podrobnejše določitve naj bi jasno izhajala iz člena 8.27(15), člena 8.39(6) in člena 8.44(2) sporazuma CETA, iz člena 6(f) in (h) Skupnega interpretativnega instrumenta ter iz izjave št. 36.
- 92 Sodišče mora v okviru mnenja preučiti sporazum tako, kot je „predviden“, zato naj bi bilo treba upoštevati navedeno zavezo, ki bo s svojo uresničitvijo okrepila jamstva, ki so že vključena v sporazum CETA.
- 93 Nazadnje, navedene vlade ter Svet in Komisija trdijo, da tudi v primeru, da do naznanjenih izboljšav ne bi prišlo, skrbi, ki so izražene v predlogu za izdajo mnenja, niso utemeljene.

- 94 Prvič, v zvezi z dostopom malih in srednjih podjetij do Sodišča CETA opozarjajo, da vlagatelji sporov niso dolžni predložiti navedenemu sodišču, ampak imajo na voljo tudi pravna sredstva pred notranjimi sodišči pogodbenic, ki ponujajo vsa jamstva, kar zadeva pravno pomoč. Zato vlagatelju, ki spora iz finančnih razlogov ne bi mogel predložiti Sodišču CETA, ne bi bila odvzeta pravica do dostopa do neodvisnega sodišča.
- 95 Poleg tega naj dodelitev pravne pomoči ne bi bila zanesljiv dejavnik pri ugotavljanju, ali je spoštovana temeljna pravica do dostopa do sodišča.
- 96 Prav tako opozarjajo, da se pravilo iz člena 8.39(5) sporazuma CETA, v skladu s katerim stroške pred Sodiščem CETA načeloma krije neuspešna stranka, ne razlikuje od pravila, ki se običajno uporablja pred rednimi sodišči.
- 97 Drugič, navedene vlade, Svet in Komisija glede pogojev v zvezi s plačilom članov Sodišča CETA menijo, da Kraljevina Belgija Skupni odbor CETA napačno opredeljuje kot „izvršilni organ“. Glede tega navajajo, da bo morala biti vsaka odločba s pravnimi učinki, ki jo bo sprejel ta odbor, v skladu s postopkom iz člena 218(9) PDEU, kar bo pomenilo, da bosta imela Svet in Komisija bistveno vlogo pri tem postopku odločanja.
- 98 Člen 8.27(12) sporazuma CETA, ki določa, da bo Skupni odbor CETA določil mesečni predujem članom Sodišča CETA, naj torej nikakor ne bi bil problematičen. Poleg tega bo moral ta odbor glede na zahtevo po neodvisnosti, ki jo vsebuje člen 8.30(1) sporazuma CETA, zagotoviti, da znesek in način določitve tega predujma ne bosta ogrozila neodvisnosti navedenih članov. Enako naj bi veljalo za redno plačo, na katero se nanaša člen 8.27(15) sporazuma CETA, in za plačilo članom Pritožbenega sodišča CETA, na katero se nanaša člen 8.28(7)(d) tega sporazuma.
- 99 Poleg tega bo plačilo članom Sodišča CETA iz člena 8.27(14) sporazuma CETA določeno na podlagi lestvice, ki jo bosta pripravila generalni sekretar in predsednik ICSID, zato naj bi Kraljevina Belgija napačno trdila, da bo to plačilo odvisno od obsega dela teh članov.
- 100 Tretjič, večina vlad, ki so predložile stališča, ter Svet in Komisija v zvezi z imenovanjem članov Sodišča CETA opozarjajo, da člane mednarodnih sodišč imenujejo zadevne vlade, torej izvršilna oblast.
- 101 Četrtoč, v zvezi s pogoji odpoklica članov Sodišča CETA te vlade in ti instituciji trdijo, da je običajno, da pogodbenici sporazuma, s katerim se ustanovi mednarodno sodišče, predvidita možnost, da se člane navedenega sodišča razreši s funkcije. To naj bi med drugim veljalo za Mednarodno kazensko sodišče.
- 102 Petič, kar zadeva pravila o etiki, ki se uporabljajo za člane predvidenih sodišč, naj bi Kraljevina Belgija napačno trdila, da tem članom ne bo treba prijaviti zunanjih dejavnosti. Iz člena 8.30(1) sporazuma CETA naj bi namreč izhajalo, da morajo navedeni člani spoštovati smernice IBA ali kakršna koli druga pravila, ki jih sprejme Odbor za storitve in naložbe CETA na podlagi člena 8.44(2) sporazuma CETA. Smernice IBA pa naj bi določale razširjeno obveznost razkritja v zvezi z vsemi elementi, ki bi lahko vplivali na nepristranskost ali neodvisnost sodnikov.
- 103 To, da bodo člani predvidenih sodišč v preostalem lahko opravljali zunanje dejavnosti, naj bi bilo upravičeno s tem, da v prvi fazi ti člani ne bodo zaposleni za polni čas. Zato naj bi člen 8.27(12) sporazuma CETA določal, da bo navedenim članom, dokler ne bo predložen spor, izplačan samo mesečni predujem za njihovo razpoložljivost.
- 104 Če v teh okoliščinah članom predvidenih sodišč ne bi bilo dovoljeno opravljanje zunanje dejavnosti, jim ne bi bil zajamčen zadosten prihodek.

V. Stališče Sodišča

105 V uvodu je treba ugotoviti, da se predlog za izdajo mnenja nanaša na oddelek F poglavja osem sporazuma CETA in da se glede na okoliščino, na katero je opozorjeno v točki 3 tega mnenja, nanaša na „predvideni sporazum“ v smislu člena 218(11) PDEU. Ta predlog je torej dopusten, v kar sicer ni podvomila nobena vlada ali institucija, ki je sodelovala v postopku.

A. Združljivost predvidenega mehanizma ISDS z avtonomijo pravnega reda Unije

1. Načela

106 Najprej je treba opozoriti, da je mednarodni sporazum, v katerem je določena vzpostavitev sodišča, ki je zadolženo za razlago določb tega sporazuma in katerega odločbe Unijo zavezujejo, načeloma združljiv s pravom Unije. Pristojnost Unije na področju mednarodnih odnosov in njena sposobnost za sklepanje mednarodnih sporazumov namreč nujno vključujeta možnost, da ta v zvezi z razlago in uporabo določb teh sporazumov spoštuje odločitve sodišča, ki je vzpostavljeno ali imenovano na podlagi takih sporazumov (mnenje 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 182; glej tudi mnenji 1/91 (Sporazum EGP – I) z dne 14. decembra 1991, EU:C:1991:490, točki 40 in 70, ter 1/09 (Sporazum o vzpostavitvi enotnega sistema za reševanje patentnih sporov) z dne 8. marca 2011, EU:C:2011:123, točka 74).

107 Poleg tega lahko mednarodni sporazum, ki ga sklene Unija, vpliva na pristojnosti institucij Unije, vendar le, če so izpolnjeni temeljni pogoji za ohranitev narave teh pristojnosti in če se torej ne posega v avtonomijo pravnega reda Unije (glej zlasti mnenji 1/00 (Sporazum o evropskem skupnem zračnem prostoru) z dne 18. aprila 2002, EU:C:2002:231, točki 20 in 21, ter 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 183).

108 Zato je lahko sporazum CETA v delu, v katerem je – kot je razvidno iz točke 6(f), (g) in (i) Skupnega interpretativnega instrumenta in kot je generalni pravobranilec navedel v točki 18 sklepnih predlogov – določeno sodno reševanje sporov med vlagatelji in državami z ustanovitvijo Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA, na daljši rok pa večstranskega naložbenega sodišča, združljiv s pravom Unije, samo če ne posega v avtonomijo pravnega reda Unije.

109 Ta avtonomija, ki obstaja tako glede na pravo držav članic kot glede na mednarodno pravo, izhaja iz bistvenih značilnosti Unije in njenega prava. Za to pravo je namreč značilno, da ima avtonomen vir, ki ga sestavljata Pogodbi, da je primarno glede na prava držav članic ter da imajo številne določbe, ki se uporabljajo za njihove državljane in za same države članice, neposredni učinek. S temi značilnostmi je nastala strukturirana mreža načel, pravil in vzajemno odvisnih pravnih razmerij, ki medsebojno zavezujejo Unijo in njene države članice ter države članice med seboj (glej zlasti sodbo z dne 10. decembra 2018, Wightman in drugi, C-621/18, EU:C:2018:999, točka 45 in navedena sodna praksa).

110 Navedena avtonomija je tako v tem, da ima Unija lasten ustavni okvir. V ta okvir spadajo temeljne vrednote, navedene v členu 2 PEU, ki določa, da Unija „temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic“, splošna načela prava Unije, določbe Listine ter določbe Pogodb EU in DEU, ki med drugim vsebujejo pravila o podelitvi in razdelitvi pristojnosti, pravila o delovanju institucij Unije in njenega sodnega sistema ter temeljna pravila na posebnih področjih, ki so strukturirana tako, da prispevajo k uresnitvi integracijskega procesa, na katerega je opozorjeno v členu 1, drugi odstavek, PEU (glej v tem smislu mnenje 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 158).

- 111 Zaradi ohranitve teh posebnih značilnosti in avtonomije tako nastalega pravnega reda je bil s Pogodbama uveden sodni sistem, katerega namen je zagotoviti skladnost in enotnost pri razlagi prava Unije. V skladu s členom 19 PEU morajo polno uporabo prava Unije v vseh državah članicah in učinkovito sodno varstvo zagotoviti sodišča držav članic in Sodišče, pri čemer ima Sodišče izključno pristojnost, da poda dokončno razlago navedenega prava. Zato ta sistem vsebuje zlasti postopek predhodnega odločanja, ki je določen v členu 267 PDEU (mnenje 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točke od 174 do 176 in 246).
- 112 V obravnavani zadevi je treba glede na vprašanja, ki so postavljena v predlogu za izdajo mnenja, preučiti, ali bi lahko mehanizem ISDS, določen v oddelku F poglavja osem sporazuma CETA, preprečeval Uniji, da deluje v skladu z zgoraj navedenim ustavnim okvirom.
- 113 Za namene te preučitve je treba v uvodu ugotoviti, da predvideni mehanizem ISDS ne spada v sodni sistem Unije.
- 114 Sodišče, ki je predvideno s sporazumom CETA, je namreč ločeno od notranjih sodišč Kanade, Unije in njenih držav članic. Za Sodišče CETA in Pritožbeno sodišče CETA zato ni mogoče šteti, da sta del sodnega sistema ene ali druge pogodbenice.
- 115 Vendar zgolj to, da je predvideni mehanizem ISDS zunanje narave glede na sodni sistem Unije, še ne pomeni, da ta mehanizem posega v avtonomijo pravnega reda Unije.
- 116 Kar zadeva mednarodne sporazume, ki jih sklene Unija, namreč pristojnost sodišč iz člena 19 PEU za razlago in uporabo teh sporazumov ne prevlada niti nad pristojnostjo sodišč tretjih držav, s katerimi so bili ti sporazumi sklenjeni, niti nad pristojnostjo mednarodnih sodišč, ki so vzpostavljena s temi sporazumi.
- 117 To pomeni, da so sicer navedeni sporazumi sestavni del prava Unije in so zato lahko predmet postopka predhodnega odločanja (glej zlasti sodbe z dne 30. aprila 1974, Haegeman, 181/73, EU:C:1974:41, točki 5 in 6; z dne 25. februarja 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, točka 39, in z dne 22. novembra 2017, Aebtri, C-224/16, EU:C:2017:880, točka 50), vendar se v enaki meri nanašajo tudi na navedene tretje države in jih torej lahko razlagajo tudi sodišča teh držav. Poleg tega ravno zaradi vzajemne narave mednarodnih sporazumov in nujnosti, da se ohrani pristojnost Unije v mednarodnih odnosih, obstaja možnost, da – kot izhaja iz sodne prakse, navedene v točki 106 tega mnenja – ta sklene sporazum, s katerim se mednarodnemu sodišču podeli pristojnost za razlago tega sporazuma, ne da bi navedeno sodišče zavezovale razlage tega sporazuma, ki jih podajo sodišča pogodbenic.
- 118 Na podlagi teh elementov je mogoče ugotoviti, da pravo Unije ne nasprotuje niti temu, da je v oddelku F poglavja osem sporazuma CETA določena vzpostavitev sodišča, pritožbenega sodišča in pozneje večstranskega naložbenega sodišča, niti temu, da se v njem tem sodiščem podeli pristojnost za razlago in uporabo določb sporazuma ob upoštevanju pravil in načel mednarodnega prava, ki se uporabljajo med pogodbenicama. Ker pa ta sodišča niso del sodnega sistema Unije, ne morejo biti pristojna za razlago ali uporabo drugih določb prava Unije kot tistih, ki jih vsebuje sporazum CETA, ali za izdajo odločb, ki bi lahko učinkovale tako, da bi bilo institucijam Unije preprečeno delovanje v skladu z njenim ustavnim okvirom.
- 119 Za ugotovitev, da je predvideni mehanizem ISDS združljiv z avtonomijo pravnega reda Unije, se je zato treba prepričati:
- da oddelek F poglavja osem sporazuma CETA predvidenima sodiščema ne podeljuje nobenih drugih pristojnosti za razlago ali uporabo prava Unije od tiste, da razlagata in uporabljata določbe tega sporazuma ob upoštevanju pravil in načel mednarodnega prava, ki se uporabljajo med pogodbenicama, in

- da v navedenem oddelku F poglavja osem pristojnosti teh sodišč niso urejene tako, da bi lahko ti – ne da bi sami razlagali ali uporabljali druga pravila prava Unije kot tista, ki jih vsebuje navedeni sporazum – izdajali odločbe, katerih učinek bi bil, da bi bilo institucijam Unije preprečeno delovanje v skladu z njenim ustavnim okvirom.

2. Neobstoj pristojnosti za razlago in uporabo pravil prava Unije, ki niso določbe sporazuma CETA

- 120 S členom 8.18 sporazuma CETA, ki je v oddelku F poglavja osem tega sporazuma, je Sodišču CETA podeljena pristojnost za preizkus vseh zahtevkov vlagatelja ene od pogodbenic, s katerimi se zatrjuje, da je druga pogodbenica kršila obveznost iz oddelka C (členi od 8.6 do 8.8) ali oddelka D (členi od 8.9 do 8.14) tega poglavja osem.
- 121 Navedeno sodišče bo pri tem v skladu s členom 8.31(1) sporazuma CETA uporabilo „ta sporazum, kakor se razlaga v skladu z [Dunajsko konvencijo] ter drugimi pravili in načeli mednarodnega prava, ki se uporabljajo med pogodbenicama“. Nasprotno navedeno sodišče, kot natančneje določa člen 8.31(2), prvi stavek, tega sporazuma, ne bo pristojno „za presojanje zakonitosti ukrepa, ki domnevno pomeni kršitev tega sporazuma, na podlagi notranjega prava pogodbenice“.
- 122 Iz tega je razvidno, da je pristojnost za razlago in uporabo, ki je podeljena navedenemu sodišču, omejena na določbe sporazuma CETA ter da je treba pri tej razlagi ali uporabi upoštevati pravila in načela mednarodnega prava, ki se uporabljajo med pogodbenicama.
- 123 Oddelek F poglavja osem sporazuma CETA se v tem razlikuje od osnutka sporazuma o vzpostavitvi enotnega sistema za reševanje patentnih sporov, ki je bil v mnenju 1/09 (Sporazum o vzpostavitvi enotnega sistema za reševanje patentnih sporov) z dne 8. marca 2011 (EU:C:2011:123) razglašen za nezdružljivega s pravom Unije.
- 124 V okviru tega osnutka je namreč „pravo, ki se [je] uporablja[lo]“, kot je bilo opredeljeno v njegovem členu 14a, med drugim vključevalo „prav[o] Skupnosti, ki se neposredno uporablja, zlasti Uredb[o] Sveta [...] o patentih Skupnosti[,] in nacionalne zakonodaje [...], ki izvajajo pravo Skupnosti“. Sodišče je v točki 78 navedenega mnenja na podlagi tega ugotovilo, da naloga patentnega sodišča, katerega ustanovitev je bila predvidena, ne bi bila le razlaga in uporaba določb zadevnega sporazuma, ampak tudi prihodnje uredbe o patentu Skupnosti in drugih aktov prava Unije, zlasti uredb in direktiv, v povezavi s katerimi bi bilo treba glede na okoliščine primera brati navedeno uredbo. V navedeni točki je tudi poudarilo, da bi bilo lahko navedeno sodišče pozvano, naj odloči o sporu, ki bi potekal pred njim v zvezi s temeljnimi pravicami in splošnimi načeli prava Unije, ali naj celo preuči veljavnost akta Unije.
- 125 Tudi zaradi teh elementov je Sodišče ugotovilo, da bi se s sklenitvijo navedenega osnutka sporazuma spremenile pristojnosti, ki so s Pogodbama podeljene institucijam Unije in državam članicam ter ki so bistvene za ohranitev same narave prava Unije (mnenje 1/09 (Sporazum o vzpostavitvi enotnega sistema za reševanje patentnih sporov) z dne 8. marca 2011, EU:C:2011:123, točka 89).
- 126 Oddelek F poglavja osem sporazuma CETA se razlikuje tudi od sporazuma o naložbah, ki je bil predmet zadeve, v kateri je bila izdana sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), ker je bilo z navedenim sporazumom, kot je Sodišče navedlo v točkah 42, 55 in 56 navedene sodbe, vzpostavljeno sodišče, zadolženo za reševanje sporov, ki bi se lahko nanašali na razlago ali uporabo prava Unije.

- 127 Navedena sodba se je poleg tega nanašala na sporazum med državami članicami. Vprašanje, ali je to, da se s takšnim sporazumom vzpostavlja ali ohranja sodišče za naložbe, združljivo s pravom Unije, pa se razlikuje od vprašanja, ali je s tem pravom združljiva vzpostavitev takšnega sodišča s sporazumom med Unijo in tretjo državo (sodba z dne 6. marca 2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, točki 57 in 58).
- 128 Države članice morajo namreč na vseh področjih, ki so zajeta s pravom Unije, spoštovati načelo vzajemnega zaupanja. To načelo od vsake države članice zahteva, da – razen v izjemnih okoliščinah – šteje, da vse druge države članice spoštujejo pravo Unije, vključno s temeljnimi pravicami, kot je pravica do učinkovitega pravnega sredstva pred neodvisnim sodiščem, ki je določena v členu 47 Listine (glej v tem smislu zlasti mnenje 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 191, in sodbo z dne 26. aprila 2018, Donnellan, C-34/17, EU:C:2018:282, točki 40 in 45).
- 129 To načelo vzajemnega zaupanja pa se, zlasti kar zadeva spoštovanje pravice do učinkovitega pravnega sredstva pred neodvisnim sodiščem, ne uporablja v odnosih med Unijo in tretjo državo.
- 130 Ugotovitve iz točke 122 tega mnenja ne omaja člen 8.31(2) sporazuma CETA, ki določa, da „lahko Sodišče [CETA] pri presojanju skladnosti ukrepa s tem sporazumom po potrebi upošteva notranje pravo pogodbenice kot dejstvo“ ter da „[p]ri tem [S]odišče [CETA] upošteva, kako sodišča in organi zadevne pogodbenice na splošno razlagajo notranje pravo“, hkrati pa dodaja, da „za sodišča in organe te pogodbenice [...] kakršno koli tolmačenje notranjega prava s strani Sodišča [CETA] ni zavezujoče [kakršen koli pomen, ki ga notranjemu pravu pripiše Sodišče CETA, ni zavezujoč]“.
- 131 Ta pojasnila so namreč podana zgolj zaradi okoliščine, da bo za Sodišče CETA pri preizkusu, ali je ukrep, ki ga je sprejela država gostiteljica naložbe ali Unija in ki ga bo vlagatelj izpodbijal, v skladu s sporazumom CETA, neizogibno potrebno, da na podlagi informacij in trditvev, ki mu jih bosta predložila navedeni vlagatelj in ta država ali Unija, preuči obseg navedenega ukrepa. Pri tem preizkusu bo morda treba upoštevati notranje pravo tožene pogodbenice. Kot pa je nedvoumno navedeno v členu 8.31(2) sporazuma CETA, te preučitve ni mogoče enačiti s tem, da Sodišče CETA razlaga to notranje pravo, ampak nasprotno ta preučitev vključuje zgolj upoštevanje tega prava kot dejstva, pri čemer bo moralo navedeno sodišče glede tega upoštevati, kako sodišča in organi zadevne pogodbenice na splošno razlagajo navedeno pravo, poleg tega pa za ta sodišča in te organe pomen, ki ga bo notranjemu pravu pripisalo navedeno sodišče, ne bo zavezujoč.
- 132 Neobstoj pristojnosti za razlago prava Unije, ki niso določbe sporazuma CETA, se kaže tudi v členu 8.21 tega sporazuma, ki v primeru, da namerava kanadski vlagatelj izpodbijati ukrepe katere od držav članic in/ali Unije, pristojnost za določitev, ali se spor glede na pravila o razdelitvi pristojnosti med Unijo in njenimi državami članicami sproži proti navedeni državi članici ali proti Uniji, podeljuje Uniji, ne pa Sodišču CETA. Izključna pristojnost Sodišča za odločanje o razdelitvi pristojnosti med Unijo in njenimi državami članicami je tako ohranjena, pri čemer se oddelek F poglavja osem sporazuma CETA s tega vidika razlikuje od osnutka sporazuma, ki je bil predmet mnenja 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454 (točke od 224 do 231)).
- 133 Tudi Pritožbeno sodišče CETA ne bo razlagalo ali uporabljalo prava Unije, ki niso določbe sporazuma CETA. Člen 8.28(2)(a) tega sporazuma namreč določa, da bo lahko Pritožbeno sodišče „potrdi[lo], spremeni[lo] ali razveljavi[lo] odločbo Sodišča [CETA] zaradi [...] napak pri uporabi ali razlagi veljavnega prava [prava, ki se uporablja]“, pri čemer to „pravo, ki se uporablja“, ob upoštevanju prava, ki ga lahko uporabi Sodišče CETA na podlagi člena 8.31(1) tega sporazuma, pomeni sporazum CETA ter pravila in načela mednarodnega prava, ob upoštevanju katerih je treba navedeni sporazum razlagati in uporabljati. V členu 8.28(2)(b) sporazuma CETA je sicer dodano, da bo lahko Pritožbeno

sodišče tudi ugotovilo „očitn[e] napak[e] pri presoji dejstev, vključno s presojo ustreznega notranjega prava“, vendar je iz že navedenega razvidno, da pogodbenici Pritožbenemu sodišču nista nameravali podeliti pristojnosti za razlago notranjega prava.

- 134 Sodišče CETA in Pritožbeno sodišče CETA nista del sodnega sistema Unije, njuna pristojnost za razlago pa je omejena na določbe sporazuma CETA ob upoštevanju pravil in načel mednarodnega prava, ki se uporabljajo med pogodbenicama, zato je v preostalem dosledno, da s sporazumom CETA ni določen noben postopek predhodne vključitve, na podlagi katerega bi navedeni sodišče ali pritožbeno sodišče pri Sodišču lahko vložili predlog za sprejetje predhodne odločbe ali bi to morali storiti.
- 135 Iz istih razlogov je poleg tega dosledno, da je s sporazumom CETA navedenima sodiščema podeljena pristojnost, da pravnomočno odločita o sporu, ki ga vlagatelj sproži proti državi gostiteljici njegove naložbe ali proti Uniji, ne da bi sodišča te države ali Sodišče uvedla postopek ponovne preučitve odločbe in ne da bi lahko vlagatelj – razen v primeru ciljno določenih izjem, naštetih v členu 8.22(5) sporazuma CETA – med postopkom pred navedenima sodiščema ali po njegovem koncu sprožil enak spor pred sodišči navedene države ali pred Sodiščem.
- 136 Na podlagi navedenega je mogoče ugotoviti, da v oddelku F poglavja osem sporazuma CETA predvidenima sodiščema ni podeljena nobena druga pristojnost za razlago ali uporabo prava Unije kot tista, ki se nanaša na določbe tega sporazuma.

3. Neobstoj učinka na delovanje institucij Unije v skladu z njenim ustavnim okvirom

- 137 Kraljevina Belgija in nekatere vlade, ki so predložile stališča, so poudarile, da bi lahko Sodišče CETA pri reševanju sporov, ki bi bili pred njim sproženi proti Uniji, v okviru preučitve upoštevni dejstev – ki lahko zajemajo primarno pravo, na podlagi katerega je bil sprejet izpodbijani ukrep – tehtalo interes, ki ga pomeni svoboda gospodarske pobude, na katerega bi se skliceval tožeči vlagatelj, in javne interese, ki so določeni v Pogodbah EU in DEU ter v Listini, na katere bi se sklicevala Unija v svoji obrambi.
- 138 Navedeno sodišče naj bi tako moralo presoditi obseg teh interesov, ne da bi pri tem podalo razlago Pogodb ali Listine, in na podlagi navedenega tehtanja interesov zlasti odločiti, ali je ukrep Unije „pošten in pravičen“ v smislu člena 8.10 sporazuma CETA, ali pomeni posredno razlastitev v smislu člena 8.12 tega sporazuma in ali je zanj treba šteti, da pomeni neupravičeno omejitev prostega pretoka plačil in prenosov kapitala, kot je določen v členu 8.13 navedenega sporazuma. Navedeno sodišče naj bi se tako lahko izreklo o aktih sekundarnega prava Unije na podlagi presoj, ki bi potekale vzporedno s presojami, ki jih lahko opravi Sodišče. Te presoje Sodišča CETA pa naj bi pripeljale do sprejetja pravnomočnih odločb, ki bi zavezovale Unijo. Tako naj bi se postavljalo vprašanje, ali bi ti položaji, ki bi lahko bili pogosti, posegli v izključno pristojnost Sodišča za dokončno razlago prava Unije in s tem v avtonomijo pravnega reda Unije.
- 139 Za odgovor na to vprašanje je treba navesti, da je, prvič, pojem „naložba“, vsebovan v členu 8.1 sporazuma CETA, opredeljen posebej široko in tako predvidenima sodiščema omogoča, da se seznanita s širokim naborom sporov. Spori, vloženi proti Uniji ali kateri od držav članic, se bodo lahko – ob upoštevanju ciljno določenih izjem, navedenih v sporazumu CETA – nanašali na ukrepe z vseh področij, ki v Uniji zadevajo poslovanje podjetij ter uporabo premičnin in nepremičnin, vrednostne papirje, pravice intelektualne lastnine, terjatve ali katero koli drugo vrsto naložb.
- 140 Drugič, navesti je treba, da Unija ne glede na to, da jo člen 8.21 sporazuma CETA pooblašča, da v primeru, da kanadski vlagatelj vloži zahtevek pri Sodišču CETA, določi, ali bo sama prevzela vlogo tožene stranke ali bo to nalogo prepustila državi članici gostiteljici naložbe, ne bo mogla nasprotovati temu, da izpodbijani ukrep, ki ga je sama sprejela, preuči navedeno sodišče. Iz postopkovnih pravil, ki

so določena v sporazumu CETA, zlasti iz člena 8.25(1) tega sporazuma, namreč izhaja, da se šteje, da je tožena stranka, najsi bo to država članica gostiteljica naložbe ali sama Unija, dala soglasje za reševanje spora pred navedenim sodiščem.

- 141 Tretjič, ugotoviti je treba, da je sicer v sporazumu CETA z opredelitvijo pojma „vlagatelj“, vsebovano v členu 8.1 tega sporazuma, in s pojasnilom v točki 6(d) Skupnega interpretativnega instrumenta pravica do vložitve spora pri Sodišču CETA zoper Unijo ali državo članico omejena na fizične in pravne osebe, ki so dejansko povezane s Kanado, vendar ta sporazum tem osebam vseeno dovoljuje, da pred navedenim sodiščem izpodbijajo vsak „ukrep“ v smislu člena 1.1 sporazuma CETA, kot ga v zvezi s poglavjem osem tega sporazuma opredeljuje njegov člen 8.2.
- 142 V navedenem členu 1.1 je „ukrep“ opredeljen tako, da pomeni „zakon, predpis, pravilo, postopek, sklep, upravni ukrep, zahtevo, prakso ali katero koli drugo obliko ukrepanja, ki ga izvede pogodbenica“, zato se bodo lahko spori, sproženi proti Uniji, nanašali na vse vrste njenih aktov ali praks, pod pogojem da, kot je določeno v členu 8.2 sporazuma CETA v povezavi z oddelki C, D in F poglavja osem tega sporazuma, bosta zadevni akt ali praksa „v zvezi z“ „zajeto naložbo“ v smislu člena 8.1 tega sporazuma ali „vlagateljem druge pogodbenice“, kar zadeva to zajeto naložbo.
- 143 Iz sporazuma CETA sicer tako izhaja, da se mora spor nanašati na ukrep v zvezi s tožečo stranko ali njeno zajeto naložbo, vendar s tem sporazumom ni izključeno, da je ta ukrep splošen ali da se z njim izvaja splošni akt.
- 144 Četrtrič, navesti je treba, da Sodišče CETA, kot izhaja iz izraza „samo“ v členu 8.39(1) tega sporazuma in iz besedila odstavka 4 tega člena, sicer ne bo moglo niti razglasiti ničnosti izpodbijanega ukrepa ali zahtevati, da zadevna pogodbenica svoje notranje pravo uskladi s sporazumom CETA, niti toženi pogodbenici naložiti kazni, vendar bo v primeru, da bo ugotovilo, da ta ukrep pomeni kršitev katere od določb oddelka C ali D poglavja osem sporazuma CETA, lahko na podlagi točke (a) navedenega člena 8.39(1) toženi pogodbenici naložilo, naj tožečemu vlagatelju plača znesek za nadomestitev škode, ki jo je ta utrpel zaradi navedene kršitve, skupaj z morebitnimi pripadajočimi obrestmi.
- 145 V členu 8.41(2) sporazuma CETA je natančneje določeno, da „stranka v sporu prizna in nemudoma izpolni odločbo“, zato bo morala Unija plačati ta znesek, če ji bo to s končno odločbo naložilo Sodišče CETA ali v skladu s podrobnimi pravili, ki so določena v členu 8.28(9) tega sporazuma, Pritožbeno sodišče CETA.
- 146 Glede tega je treba navesti, da je pristojnost predvidenih sodišč, določena v členu 8.39(1)(a) sporazuma CETA, za dosoditev odškodnine zasebnemu vlagatelju eden od vidikov ureditve ISDS, vzpostavljene s tem sporazumom, v katerem se ta ureditev razlikuje od sistema, veljavnega znotraj Svetovne trgovinske organizacije (STO), za reševanje sporov med pogodbenicami STO, saj ta sistem delno temelji na pogajanjih med temi pogodbenicami in vsebuje več možnosti za izvršitev odločb (glej v tem smislu sodbo z dne 9. septembra 2008, FIAMM in drugi/Svet in Komisija, C-120/06 P in C-121/06 P, EU:C:2008:476, točka 116).
- 147 Značilnosti pristojnosti Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA, ki so navedene v točkah od 139 do 145 tega mnenja, so resda dosledne z zaščito tujih vlagateljev, za katero si prizadeva ta sporazum.
- 148 Kljub temu pa bi – brez poseganja v primer, da bi se pogodbenici v okviru sporazuma CETA dogovorili za približevanje zakonodaj – pristojnost navedenih sodišč posegla v avtonomijo pravnega reda Unije, če bi bila urejena tako, da bi lahko navedeni sodišči v okviru presoje omejitev svobode gospodarske pobude, na katere bi se nanašal zahtevek, postavili pod vprašaj raven varstva javnega interesa, zaradi katerega je Unija uvedla te omejitve za vse gospodarske subjekte, ki vlagajo v zadevni trgovinski ali industrijski sektor notranjega trga, namesto da bi zgolj preverili, ali so bile pri obravnavi vlagatelja ali zajete naložbe storjene napake, navedene v oddelkih C ali D poglavja osem sporazuma CETA.

- 149 Če bi bili namreč Sodišče CETA in Pritožbeno sodišče CETA pristojni za izdajo odločb, v katerih bi bilo ugotovljeno, da obravnavanje kanadskega vlagatelja ni združljivo s sporazumom CETA zaradi ravni varstva javnega interesa, ki so jo določile institucije Unije, bi se bila Unija lahko primorana odpovedati doseganju te ravni varstva, ker bi ji sicer Sodišče CETA vedno znova nalagalo plačilo odškodnine tožečemu vlagatelju.
- 150 Če bi Unija sklenila mednarodni sporazum, katerega učinek bi lahko bil, da bi morala Unija – ali država članica v okviru izvajanja prava Unije – spremeniti ali umakniti dano ureditev zaradi ocene, ki jo je podalo sodišče, ki ni del njenega sodnega sistema, glede ravni varstva javnega interesa, ki so jo v skladu z ustavnim okvirom Unije določile njene institucije, bi bilo treba ugotoviti, da ta sporazum ogroža zmožnost Unije, da deluje avtonomno v lastnem ustavnem okviru.
- 151 Glede tega je treba poudariti, da zakonodajalec Unije ureditve le-te sprejme v demokratičnem procesu, ki je določen v Pogodbah EU in DEU, za te ureditve pa se na podlagi načel prenosa pristojnosti, subsidiarnosti in sorazmernosti, ki so določena v členu 5 PEU, šteje, da so primerne in potrebne za uresničitev legitimnega cilja Unije. V skladu s členom 19 PEU mora sodišče Unije zagotavljati nadzor nad tem, ali je raven varstva javnih interesov, ki je določena s takšno ureditvijo, v skladu zlasti s Pogodbama EU in DEU, Listino in splošnimi načeli prava Unije.
- 152 Kar zadeva pristojnost predvidenih sodišč za ugotavljanje kršitev obveznosti, vsebovanih v oddelku C poglavja osem sporazuma CETA, člen 28.3(2) tega sporazuma določa, da določb tega oddelka C ne bo mogoče razlagati tako, da bi se kateri koli pogodbenici preprečilo sprejetje ali izvajanje ukrepov, potrebnih za zavarovanje javne varnosti ali javne morale ali za ohranjanje javnega reda in miru ter za varovanje življenja ali zdravja ljudi, živali ali rastlin, pod edinim pogojem, da se taki ukrepi ne uporabljajo na način, ki bi pomenil sredstvo za samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo med pogodbenicama, v primeru, da prevladujejo enaki pogoji, ali prikrito omejevanje trgovine med pogodbenicama.
- 153 Iz navedenega je razvidno, da v teh okoliščinah Sodišče CETA ne bo pristojno, da ugotovi, da raven varstva javnega interesa, določena z ukrepi Unije iz točke 152 tega mnenja, ni združljiva s sporazumom CETA, in da na tej podlagi Uniji naloži plačilo odškodnine.
- 154 Enako v zvezi s pristojnostjo predvidenih sodišč za ugotavljanje kršitev obveznosti, ki so vsebovane v oddelku D poglavja osem sporazuma CETA, člen 8.9(1) tega sporazuma izrecno opozarja na pravico pogodbenic „do pravnega urejanja na svojem ozemlju za doseganje legitimnih ciljev politike, kot so varovanje javnega zdravja, varnost, okolje ali javna morala, socialno varstvo ali varstvo potrošnikov ali spodbujanje in varovanje kulturne raznolikosti“. Poleg tega člen 8.9(2) navedenega sporazuma določa, da je treba „[p]ojasniti [...], da zgolj dejstvo, da pogodbenica pravno ureja, tudi prek sprememb zakonodaje, na način, ki negativno vpliva na naložbo ali posega v pričakovanja vlagatelja, vključno z njegovimi pričakovanji o dobičku, ne pomeni kršitve obveznosti v okviru tega oddelka“.
- 155 Poleg tega točka 1(d) in točka 2 Skupnega interpretativnega instrumenta določata, da sporazum CETA „ne bo znižal [...] standardov in predpisov [vsake pogodbenice] o varnosti hrane, varnosti izdelkov, varstvu potrošnikov, zdravju, okolju ali zaščiti delavcev“, da morajo „[z]a uvoženo blago, ponudnike storitev in vlagatelje [...] še naprej veljati nacionalne zahteve, vključno s pravili in predpisi“, in da sporazum CETA „[U]niji in njenim državam članicam ter Kanadi še naprej omogoča, da sprejemajo in uporabljajo svoje zakone in predpise, ki urejajo gospodarsko dejavnost v javnem interesu“.
- 156 Iz teh določb, obravnavanih skupaj, je razvidno, da Sodišče CETA in Pritožbeno sodišče CETA na podlagi pristojnosti za presojo ne bosta mogli poseči v raven varstva javnega interesa, ki jo bo Unija opredelila v demokratičnem procesu.

- 157 Takšen je tudi pomen točke 3 Priloge 8-A k sporazumu CETA, v kateri je navedeno, da je treba „pojasniti, da – razen v redkih primerih, ko je učinek ukrepa ali vrste ukrepov tako velik glede na njegov namen, da se zdi očitno pretiran – nediskriminatorni ukrepi pogodbenice, ki so zasnovani in se uporabljajo za zaščito legitimnih ciljev družbene blaginje, kot so zdravje, varnost in okolje, ne pomenijo posrednih razlastitev“.
- 158 Dodati je treba, da je pristojnost Sodišča CETA za ugotavljanje kršitev obveznosti iz člena 8.10 sporazuma CETA, v skladu s katero je treba zajetim naložbam zagotoviti „pošteno in pravično obravnavo“, posebej zamejena, ker so v odstavku 2 tega člena izčrpno naštet primeri, v katerih se to lahko ugotovi.
- 159 Glede tega sta se pogodbenici zlasti osredotočili na primere zlorab, očitne arbitrarnosti in ciljno usmerjene diskriminacije, kar ponovno kaže na to, da zahtevana raven varstva javnega interesa, kot je določena v demokratičnem procesu, ni zajeta s pristojnostjo predvidenih sodišč za preveritev, ali je obravnava vlagatelja ali zajete naložbe s strani pogodbenice „poštena in pravična“.
- 160 Tako iz vseh teh določil v sporazumu CETA izhaja, da sta pogodbenici z izrecno opredelitvijo področja uporabe oddelkov C in D poglavja osem tega sporazuma, ki sta edina oddelka, na katera se je mogoče sklicevati pred sodiščema, ki sta predvideni v oddelku F tega poglavja, izključili vsakršno pristojnost navedenih sodišč za poseganje v demokratične izbire znotraj ene pogodbenice na področju, med drugim, ravni varovanja javnega reda, javne varnosti, javne morale, življenja ali zdravja ljudi in živali, varnosti hrane, rastlin, okolja, dobrega počutja pri delu, varnosti proizvodov, varstva potrošnikov in temeljnih pravic.
- 161 Glede na zgornje elemente je treba ugotoviti, da oddelek F poglavja osem sporazuma CETA ne posega v avtonomijo pravnega reda Unije.

B. Združljivost predvidenega mehanizma ISDS s splošnim načelom enakega obravnavanja in z zahtevo po učinkovitosti

1. Načela

- 162 Vprašanja v predlogu za izdajo mnenja v zvezi z združljivostjo predvidenega mehanizma ISDS s splošnim načelom enakega obravnavanja se nanašajo na skladnost tega mehanizma s členom 20 Listine, ki določa jamstvo „enakosti pred zakonom“, in s členom 21(2) Listine, ki prepoveduje diskriminacijo na podlagi državljanstva.
- 163 Več vlad, ki so predložile stališča, in Svet pa menijo, da ni potrebno, da je navedeni mehanizem združljiv s tema določbama Listine.
- 164 Zato je treba najprej ugotoviti, ali predlog za izdajo mnenja, s katerim se želi pridobiti stališče glede združljivosti oddelka F poglavja osem sporazuma CETA „s Pogodbama, vključno s temeljnimi pravicami“, zahteva preučitev glede na Listino.
- 165 Glede tega je treba opozoriti, da morajo biti mednarodni sporazumi, ki jih sklene Unija, popolnoma v skladu s Pogodbama in ustavnimi načeli, ki iz njiju izhajajo (glej zlasti mnenje 1/15 (Sporazum PNR med EU in Kanado) z dne 26. julija 2017, EU:C:2017:592, točka 67, in sodbo z dne 27. februarja 2018, Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, točka 46).
- 166 Člen 218(11) PDEU, ki določa, da lahko država članica, Evropski parlament, Svet ali Komisija pridobijo mnenje Sodišča glede združljivosti predvidenega sporazuma „s Pogodbama“, je treba razumeti ob upoštevanju te splošne zahteve po združljivosti z ustavnim okvirom Unije.

- 167 V okviru postopka iz člena 218(11) PDEU mora biti tako mogoče preučiti vsa vprašanja, ki bi lahko povzročala dvome o materialni ali formalni veljavnosti sporazuma glede na Pogodbi. Presoja o združljivosti sporazuma s Pogodbama je tako lahko v zvezi s tem odvisna ne samo od določb, ki se nanašajo na pristojnost, postopek ali institucionalno ureditev Unije, temveč tudi od materialnopravnih določb. Tako je v primeru vprašanja v zvezi z združljivostjo predvidenega mednarodnega sporazuma z jamstvi, ki so določena v Listini, saj ima ta enako pravno veljavo kot Pogodbi (mnenje 1/15 (Sporazum PNR med EU in Kanado) z dne 26. julija 2017, EU:C:2017:592, točka 70).
- 168 Člen 21(2) Listine, ki določa, da je „[b]rez poseganja v posebne določbe Pogodb [...] na njenem področju uporabe prepovedana vsakršna diskriminacija na podlagi državljanstva“, v skladu s Pojasnili k Listini (UL 2007, C 303, str. 17) ustreza členu 18, prvi odstavek, PDEU in ga je treba uporabljati v skladu s to določbo Pogodbe DEU.
- 169 Kot pa je Sodišče že pojasnilo, se člen 18, prvi odstavek, PDEU ne uporablja v primeru morebitnega različnega obravnavanja med državljani držav članic in državljani tretjih držav (sodba z dne 4. junija 2009, Vatsouras in Koupatantze, C-22/08 in C-23/08, EU:C:2009:344, točka 52).
- 170 Zato člen 21(2) Listine glede preučitve – kot jo predlaga Kraljevina Belgija – ali bi predvideni mehanizem ISDS lahko povzročil diskriminacijo vlagateljev Unije v primerjavi s kanadskimi vlagatelji, ni upošteven.
- 171 Nasprotno člen 20 Listine, v skladu s katerim so „[p]red zakonom [...] vsi enaki“, ne določa nobene izrecne omejitve svojega področja uporabe in se torej uporablja v vseh položajih, ki jih ureja pravo Unije, kot so tisti, ki spadajo na področje uporabe mednarodnega sporazuma, ki ga sklene Unija (glej v tem smislu sodbe z dne 26. februarja 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, točke od 19 do 21; z dne 26. septembra 2013, Texdata Software, C-418/11, EU:C:2013:588, točka 72, in z dne 16. maja 2017, Berlioz Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373, točka 49).
- 172 Tako kot – pod nekaterimi pogoji – naložbe, ki jih v Uniji izvajajo podjetja in posamezniki držav članic, tudi naložbe, ki jih v Uniji izvajajo kanadska podjetja in Kanadčani, spadajo na področje uporabe prava Unije in zato na področje enakosti pred zakonom, ki jo zagotavlja člen 20 Listine. Ta temeljna pravica namreč velja za vse osebe, za položaj katerih se uporablja pravo Unije, ne glede na njihov izvor.
- 173 Kot je navedel Svet, člen 20 Listine resda ne zavezuje Unije, da v zunanjih odnosih zagotovi enako obravnavanje različnim tretjim državam (sodba z dne 21. decembra 2016, Swiss International Air Lines, C-272/15, EU:C:2016:993, točke od 24 do 26 in navedena sodna praksa).
- 174 Vendar, kot je generalni pravobranilec navedel v točkah 198 in 199 sklepnih predlogov, ta sodna praksa ne preprečuje, da se preuči, ali mednarodni sporazum v delu, v katerem se z njim v Uniji uvaja različno obravnavanje oseb tretjih držav in oseb držav članic, pomeni kršitev člena 20 Listine.
- 175 Zato je vprašanja, ki so postavljena v okviru tega sklopa predloga za izdajo mnenja, treba preučiti z vidika člena 20 Listine.
- 176 Enakost pred zakonom, ki je določena v tem členu, izraža načelo enakega obravnavanja, ki zahteva, da se primerljivi položaji ne obravnavajo različno in da se različni položaji ne obravnavajo enako, razen če je taka obravnava objektivno utemeljena (sodbi z dne 17. oktobra 2013, Schaible, C-101/12, EU:C:2013:661, točka 76, ter z dne 12. julija 2018, Spika in drugi, C-540/16, EU:C:2018:565, točka 35).
- 177 Zahtevo v zvezi s primerljivostjo položajev, ki je namenjena ugotavljanju obstoja kršitve načela enakega obravnavanja, je treba presojati glede na vse značilnosti teh položajev ter zlasti ob upoštevanju predmeta in cilja akta, ki uvaja zadevno razlikovanje, pri čemer je treba v ta namen upoštevati načela in cilje področja, na katero spada ta akt (sodbe z dne 16. decembra 2008, Arcelor Atlantique ter

Lorraine in drugi, C-127/07, EU:C:2008:728, točka 26; z dne 7. marca 2017, RPO, C-390/15, EU:C:2017:174, točka 42, ter z dne 22. januarja 2019, Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, točka 42). Če položaji niso primerljivi, različno obravnavanje zadevnih položajev ne pomeni kršitve enakosti pred zakonom, ki je določena v členu 20 Listine (sodba z dne 22. maja 2014, Glatzel, C-356/12, EU:C:2014:350, točka 84).

- 178 Nazadnje, predlog za izdajo mnenja se na zahtevo po učinkovitosti prava Unije sklicuje samo v okviru posebnega vprašanja, ki se nanaša na primer, da bi Sodišče CETA ugotovilo, da globa, ki je bila kanadskemu vlagatelju naložena zaradi kršitve člena 101 PDEU ali člena 102 PDEU, ni združljiva z oddelkoma C ali D poglavja osem sporazuma CETA. Zato bo treba to vprašanje preučiti z vidika zahteve po učinkovitosti konkurenčnega prava Unije, v kateri je izražena prepoved ogrožitve uporabe določb Pogodbe DEU, namenjenih ohranitvi neizkrivljene konkurence na notranjem trgu (glej zlasti sodbo z dne 5. junija 2014, Kone, C-557/12, EU:C:2014:1317, točka 32 in navedena sodna praksa).

2. Združljivost z načelom enakega obravnavanja

- 179 Različno obravnavanje, ki se navaja v predlogu za izdajo mnenja, je posledica tega, da podjetja in posamezniki držav članic, ki vlagajo v Uniji in za katere velja pravo Unije, ne bodo mogli izpodbijati ukrepov Unije pred predvidenima sodiščema CETA, medtem ko bodo kanadska podjetja in Kanadčani, ki vlagajo v istem trgovinskem ali industrijskem sektorju notranjega trga Unije, te ukrepe lahko izpodbijali pred navedenima sodiščema.
- 180 Vendar je treba ugotoviti, da čeprav so kanadska podjetja in Kanadčani, ki vlagajo v Uniji, z vidika predmeta in cilja – podrobneje opisanih v točkah 199 in 200 tega mnenja – tega, da so bile v sporazum CETA vključene določbe s področja nediskriminatornega obravnavanja in varstva tujih vlagateljev, v položaju, ki je primerljiv s položajem podjetij in posameznikov držav članic, ki vlagajo v Kanadi, njihov položaj ni primerljiv s položajem podjetij in posameznikov držav članic, ki vlagajo v Uniji.
- 181 Glede tega je treba navesti, da se z možnostjo kanadskih podjetij in Kanadčanov, ki vlagajo v Uniji, da se sklicujejo na sporazum CETA pred predvidenima sodiščema, tem kanadskim subjektom kot tujim vlagateljem daje na voljo posebno pravno sredstvo zoper ukrepe Unije, medtem ko podjetja in posamezniki držav članic, ki – tako kot navedeni kanadski subjekti – vlagajo v Uniji, zanjo niso tuji vlagatelji in jim torej to posebno pravno sredstvo ne bo na voljo, poleg tega pa se glede na pravilo, določeno v členu 30.6(1) sporazuma CETA, ne bodo mogli neposredno sklicevati na pravila v tem sporazumu pred sodišči držav članic in sodiščema Unije.
- 182 Ugotovitve iz točke 180 tega mnenja ne omaje dejstvo, navedeno v predlogu za izdajo mnenja, da bo morala biti odškodnina, ki jo bo Sodišče CETA dodelilo kanadskemu vlagatelju, v skladu s členom 8.39(2)(a) tega sporazuma izplačana podjetju, ustanovljenemu v Uniji, ki je v lasti ali pod nadzorom tega vlagatelja, če je navedeni vlagatelj zahtevek pred navedenim sodiščem vložil v imenu tega „lokalno ustanovljenega podjetja“.
- 183 Glede tega zadošča ugotoviti, da – kot je generalni pravobranilec navedel v točki 193 sklepnih predlogov – je to podjetje naložba tega kanadskega vlagatelja, tako da vpletenost tega podjetja v postopku pred predvidenima sodiščema in pri izvršitvi odločbe ne more vplivati na zgoraj navedeni rezultat preučitve primerljivosti položajev kanadskih vlagateljev in vlagateljev Unije.
- 184 Na enako obravnavanje teh dveh kategorij oseb prav tako ne vpliva dejstvo, da pogodbenici nista izključili možnosti, da Sodišče CETA izda odločbo, v kateri je ugotovljeno, da globa, ki sta jo Komisija ali organ države članice, pristojen za konkurenco, naložila kanadskemu vlagatelju zaradi kršitve člena 101 PDEU ali člena 102 PDEU, pomeni kršitev katere od določb oddelkov C in D poglavja osem sporazuma CETA.

- 185 V zvezi s tem je treba šteti, da je glede na določbe teh oddelkov C in D takšna odločba možna samo v primeru, da bi se izkazalo, da sklep o naložitvi globe vsebuje napake, navedene v členu 8.10(2) sporazuma CETA, ali vlagatelja prikrajša za temeljne lastnosti njegove naložbe, vključno s pravico do uporabe, uživanja in razpolaganja s svojo naložbo, v smislu točke 1(b) Priloge 8-A k temu sporazumu. Takšne odločbe nasprotno ne bo mogoče izdati, če sta Komisija ali organ države članice, pristojen za konkurenco, pravila o konkurenci pravilno uporabila, saj sta pogodbenici sporazuma CETA v členu 17.2 tega sporazuma izrecno priznali „pomen svobodne in neizkrivljene konkurence v svojih trgovinskih odnosih“ ter to, da „lahko protikonkurenčno poslovno ravnanje popači pravilno delovanje trgov in ogrozi koristi trgovinske liberalizacije“.
- 186 Če pa bi Komisija ali organ države članice, pristojen za konkurenco, naložila globo na podlagi take napake ali ki bi imela takšen razlastitveni učinek vlagatelju Unije, bi imel ta na voljo potrebna pravna sredstva za razglasitev ničnosti te globe. Na podlagi tega je treba ugotoviti, da sicer ni mogoče izključiti, da bo v izjemnih okoliščinah odločba Sodišča CETA, kot je opisna v predlogu za izdajo mnenja, lahko povzročila izničenje učinkov globe, naložene zaradi kršitve člena 101 PDEU ali člena 102 PDEU, vendar ta odločba ne bo učinkovala tako, da bo ustvarila različno obravnavanje v škodo vlagatelja Unije, ki bi mu bila naložena globo na podlagi podobne napake.

3. Združljivost z zahtevo po učinkovitosti

- 187 V delu, v katerem se v predlogu za izdajo mnenja postavlja vprašanje, ali bi lahko možnost Sodišča CETA, da izda odločbo z učinkom, ki je opisan v točki 184 tega mnenja, pomenila nevarnost za poseg v učinkovitost konkurenčnega prava Unije, zadošča ugotoviti, da zgolj v primerih, opisanih v točki 185 tega mnenja, v katerih bi bilo mogoče izdati takšno odločbo, izničenje učinkov globe ne bi ustvarjalo te nevarnosti. Kot je bilo namreč navedeno v prejšnji točki tega mnenja, je tudi v pravu Unije dovoljeno, da se globa razglasi za nično, če je naložena na podlagi napake, ki je enakovredna tisti, ki bi jo lahko ugotovilo Sodišče CETA.
- 188 Oddelek F poglavja osem sporazuma CETA torej ne ovira polne uporabe določb Pogodbe DEU za zagotovitev ohranitve neizkrivljene konkurence na notranjem trgu, zato je treba v skladu s sodno prakso, na katero je opozorjeno v točki 178 tega mnenja, ugotoviti, da ta oddelek ne posega v izpolnjevanje zahteve po učinkovitosti konkurenčnega prava Unije.

C. Združljivost predvidenega mehanizma ISDS s pravico do dostopa do neodvisnega sodišča

1. Načela

- 189 Kraljevina Belgija se je v predlogu za izdajo mnenja sklicevala na pravico do pravnega sredstva pred „neodvisnim, nepristranskim in z zakonom predhodno ustanovljenim sodiščem“, določeno v drugem odstavku člena 47 Listine, ter do „učinkovite zagotovitve dostopa do sodnega varstva“, določeno v tretjem odstavku tega člena.
- 190 Glede tega iz navedenega člena 47, ki ga mora Unija spoštovati na podlagi sodne prakse, na katero je opozorjeno v točkah 165 in 167 tega mnenja, izhaja, da je Unija v primeru sklenitve mednarodnega sporazuma, ki zajema ustanovitev organov s pretežno sodnimi značilnostmi in pristojnostjo za reševanje sporov zlasti med zasebnimi vlagatelji in državami, kot sta Sodišče CETA in Pritožbeno sodišče CETA, v zvezi s pogoji dostopa do teh organov in njihovo neodvisnostjo zavezana k spoštovanju določb člena 47, drugi in tretji odstavek, Listine.

- 191 Tako mora biti Unija glede na naravo in posebne značilnosti teh organov ter mednarodni okvir, v katerega se navedeni organi umeščajo, pozorna na to, da oddelek F poglavja osem sporazuma CETA in vsako drugo besedilo, ki določa njegov obseg, zagotavljajo, da bo imelo vsako od ustanovljenih sodišč od sklenitve in začetka izvajanja tega sporazuma dalje značilnosti dostopnega in neodvisnega sodišča.
- 192 Te ugotovitve ne omaje okoliščina, da se jamstva, ki so na voljo v pravu Unije, ne nanašajo na tretjo državo, s katero Unija sklene sporazum. To v obravnavani zadevi pomeni, da ta jamstva Kanade sicer res ne zavezujejo, Unijo pa vseeno, zato ta, kot izhaja iz sodne prakse, na katero je opozorjeno v točkah 165 in 167 tega mnenja, ne sme skleniti sporazuma, s katerim se vzpostavljata sodišči, pristojni za izdajo odločb, ki so za Unijo zavezujoče, in za obravnavo sporov, ki jih pred njima vlagajo pravni subjekti Unije, ne da bi bila zagotovljena ta jamstva.
- 193 Navedene ugotovitve prav tako ne omaje dejstvo, da je predvideni mehanizem ISDS, kot je bilo navedeno pred Sodiščem, „hibriden“ v smislu, da poleg značilnosti, ki so sodne narave, vsebuje več elementov, ki še vedno temeljijo na tradicionalnih mehanizmih arbitraže na področju naložb.
- 194 V zvezi z zadnjemavedenim vidikom je treba navesti, da medtem ko pravila iz oddelka F poglavja osem sporazuma CETA, ki se nanašajo na vložitev zadev pri Sodišču CETA, povečini izhajajo iz tradicionalnih mehanizmov ISDS, za pravila v zvezi s sestavo navedenega sodišča in obravnavo teh zadev to ne velja.
- 195 Natančneje, člen 8.27 sporazuma CETA, ki določa ustanovitev stalnega sodišča s petnajstimi člani in v odstavku 7 določa, da bodo tričlanski senati „zadeve obravnava[li] na osnovi rotacije, pri čemer se zagotovi, da je sestava senatov naključna in nepredvidljiva“, ter člen 8.28(5) tega sporazuma, v skladu s katerim senat Pritožbenega sodišča CETA, ustanovljen za obravnavo pritožbe, sestavljajo trije naključno imenovani člani, odstopata od pravil na področju arbitraže in udejanjata voljo pogodbenic, izraženo v točki 6(f) Skupnega interpretativnega instrumenta, da se „[s]porazum CETA [...] prepričljivo oddaljuje od tradicionalnega pristopa reševanja naložbenih sporov ter uvaja neodvisna, nepristranska in stalna sodišča za naložbe, po zgledu načel, na katerih temeljijo [...] pravosodni sistemi“.
- 196 „[P]omembno in radikalno sprem[embo] naložben[ih] pravil[...] in reševanj[a] sporov“, ki sta jo pogodbenici ugotovili v točki 6(i) Skupnega interpretativnega instrumenta, v skladu s točko 6(g) tega instrumenta potrjuje tudi dejstvo, da je s sporazumom CETA določen pritožbeni mehanizem zlasti za zagotavljanje „doslednost[i] odločitev prvostopenjskega sodišča“.
- 197 Zato ne glede na to, ali bosta pogodbenici ti sodišči formalno opredelili kot „sodna organa“ in ali bodo imeli njuni člani, kot je mogoče sklepati iz izjave št. 36, naziv „sodnik“, iz zgornjih elementov izhaja, da bosta navedeni sodišči v bistvu opravljali sodno funkcijo. Ti sodišči bosta stalni, njuna zakonitost pa bo izhajala iz aktov o odobritvi sporazuma CETA, ki jih bosta sprejeli pogodbenici. Po opravljenem kontradiktornem postopku bosta uporabljali pravna pravila, svoje funkcije bosta morali opravljati povsem samostojno, izdajali pa bosta odločbe, ki bodo pravnomočne in obvezujoče.
- 198 V zvezi z obvezno naravo pristojnosti navedenih sodišč je treba navesti, da bo morala to pristojnost spoštovati ne samo tožena stranka, ki jo bo morala sprejeti na podlagi člena 8.25 sporazuma CETA, ampak tudi tožeči vlagatelj, če se bo nameraval sklicevati neposredno na določbe sporazuma CETA. Medtem ko namreč člen 30.6 sporazuma CETA vlagateljem ne omogoča neposrednega sklicevanja na sporazum CETA pred notranjimi sodišči pogodbenic, mora biti vsaka tožba, ki neposredno temelji na določbah tega sporazuma, vložena pri Sodišču CETA. Dalje, vsaka pritožba zoper odločbo navedenega sodišča bo morala biti vložena pri Pritožbenem sodišču CETA.
- 199 V zvezi s stopnjo dostopnosti in neodvisnosti, ki jo morata dosežati ti sodišči, da bi bilo mogoče oddelek F poglavja osem sporazuma CETA šteti za združljiv s členom 47 Listine, je treba navesti, da je cilj tega, da so bile v sporazum CETA vključene določbe o nediskriminatorni obravnavi in zaščiti

naložb ter da sta bili za zagotovitev spoštovanja teh določb vzpostavljeni sodišči, ki nista del sodnih sistemov pogodbenic, doseči polno zaupanje podjetij in posameznikov ene pogodbenice v to, da bodo v zvezi s svojimi naložbami na ozemlju druge pogodbenice obravnavani enako kot podjetja in posamezniki zadnjenavedene pogodbenice ter da jim bo zagotovljena varnost njihovih naložb na njenem ozemlju.

- 200 Kot sta navedla Komisija in Svet, se s tem, da je v oddelku F poglavja osem sporazuma CETA določena vzpostavitev tega mehanizma, ki ni del sodnih sistemov pogodbenic, zagotavlja, da se navedeno zaupanje tujih vlagateljev razširi na organ, ki je pristojen za ugotavljanje kršitev oddelkov C in D tega poglavja s strani države gostiteljice njihovih naložb. Tako je treba ugotoviti, da sta neodvisnost predvidenih sodišč glede na državo gostiteljico in dostop tujih vlagateljev do teh sodišč neločljivo povezana s ciljem proste in pravične trgovine, ki je določen v členu 3(5) PEU in ki se uresničuje s sporazumom CETA.
- 201 Jamstvo dostopnosti pomeni, da je lahko možnost, določena v členu 8.18 sporazuma CETA, vsakega vlagatelja iz člena 8.1 tega sporazuma, da pred Sodiščem CETA sproži spor z namenom, da se ugotovi kršitev navedenega oddelka C ali D, zmanjšana zgolj na podlagi sorazmernih omejitev – vključno s tistimi, ki so povezane s plačilom stroškov postopka – s katerimi se uresničuje legitimen cilj in ki ne posegajo v bistvo pravice do dostopa do tega sodišča (sodba z dne 30. junija 2016, Toma in Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci, C-205/15, EU:C:2016:499, točka 44 in navedena sodna praksa).
- 202 Zahteva po neodvisnosti je neločljivi sestavni del naloge sojenja in vključuje dva vidika. Prvi, zunanji vidik zahteva, da zadevni organ svoje funkcije izvaja povsem samostojno, ne da bi bil s komerkoli kakor koli hierarhično povezan ali mu podrejen in ne da bi prejemal kakršne koli ukaze ali navodila, ter da je s tem zaščiten pred zunanjimi posegi ali pritiski, ki lahko ogrozijo neodvisnost presoje njegovih članov in vplivajo na njihove odločitve. Ta nujno potrebna svoboda v zvezi s takimi zunanjimi dejavniki zahteva določena posebna jamstva, kot je neodstavljaljivost, s katerimi se zaščiti osebe, ki jim je poverjena naloga sojenja. To, da te osebe prejemajo plačilo, ki ustreza pomembnosti funkcij, ki jih izvajajo, je prav tako jamstvo, ki je neločljivo povezano z neodvisnostjo (sodba z dne 25. julija 2018, Minister for Justice and Equality (Pomanjkljivosti pravosodnega sistema), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, točki 63 in 64 ter navedena sodna praksa).
- 203 Drugi, notranji vidik se pridružuje pojmu nepristranskosti in pomeni enako razdaljo v odnosu do strank v sporu in do njihovih interesov glede predmeta spora. Ta vidik zahteva spoštovanje objektivnosti in odsotnost kakršnega koli interesa za izid spora, razen stroge uporabe pravnih pravil (sodba z dne 25. julija 2018, Minister for Justice and Equality (Pomanjkljivosti pravosodnega sistema), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, točka 65 in navedena sodna praksa).
- 204 Ti jamstvi neodvisnosti in nepristranskosti zahtevata obstoj pravil, ki se nanašajo zlasti na sestavo organa ter na imenovanje, trajanje funkcije ter razloge za vzdržanje, izločitev in razrešitev njegovih članov, na podlagi katerih je mogoče zavrniti vsak upravičen dvom pri pravnih subjektih o zavarovanosti navedenega organa pred zunanjimi dejavniki in o njegovi nevtralnosti glede nasprotujočih si interesov (sodba z dne 25. julija 2018, Minister for Justice and Equality (Pomanjkljivosti pravosodnega sistema), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, točka 66).

2. Združljivost z zahtevo po dostopnosti

- 205 Iz členov 8.1 in 8.18 sporazuma CETA izhaja, da se želi s tem sporazumom zagotoviti dostop do Sodišča CETA vsem kanadskim podjetjem in Kanadčanom, ki vlagajo v Uniji, ter vsem podjetjem in posameznikom držav članic Unije, ki vlagajo v Kanadi.

- 206 V oddelku F poglavja osem sporazuma CETA je glede tega izražen cilj pogodbenic, da bo mehanizem ISDS urejen tako, da bo vlagateljem, katerih sredstva, potrebna za vodenje dragega postopka, so omejena, kot so posamezniki ter mala in srednja podjetja, enako kot podjetjem z obsežnejšimi sredstvi zagotovljen učinkovit dostop do predvidenih sodišč.
- 207 Tako sta pogodbenici v členu 8.39(6) tega sporazuma določili, da bo moral Skupni odbor CETA „preučiti“ dopolnilna pravila, namenjena zmanjšanju finančnega bremena tožečih strank, ki so fizične osebe ali mala in srednja podjetja“.
- 208 „Finančno breme“, katerega zmanjšanje je tako predvideno, zajema zlasti stroške iz člena 8.39(5) navedenega sporazuma.
- 209 Na eni strani so to stroški pravnega zastopanja in pomoči, ki nastanejo tožečemu vlagatelju in toženi pogodbenici. Iz tega člena 8.39(5) izhaja, da vlagatelj tvega, da bo moral v primeru zavrnitve svojega zahtevka nositi vse te stroške.
- 210 Navedeno finančno breme na drugi strani tvori plačilo stroškov postopka. Glede tega iz člena 8.39(5) sporazuma CETA v povezavi s členom 8.27(14) tega sporazuma izhaja, da ti stroški vključujejo zlasti honorarje in stroške članov Sodišča CETA, ki so določeni za obravnavo spora. Tožeči vlagatelj tvega, da bo moral v primeru zavrnitve svojega zahtevka nositi vse te honorarje in stroške.
- 211 Finančno tveganje, ki nastane s sprožitvijo postopka pred Sodiščem CETA, je torej lahko za posameznika ali za malo ali srednje podjetje tako veliko, da tega vlagatelja odvrne od začetka postopka.
- 212 Te zmanjšane dostopnosti Sodišča CETA, ki lahko prizadene veliko število vlagateljev, ne omajajo možnost, določena v členu 8.27(9) sporazuma CETA, da se zahteva, naj spor obravnava en član navedenega sodišča. To delno zmanjšanje finančnega bremena bo namreč v skladu s to določbo mogoče samo, če bo v to privolila tožena stranka.
- 213 Tako obstaja nevarnost, da bo mehanizem ISDS v praksi, če ne bo sprejeta ureditev za zagotovitev, da bosta Sodišče CETA in Pritožbeno sodišče CETA v finančnem smislu dostopni posameznikom ter malim in srednjim podjetjem, dostopen zgolj vlagateljem z znatnimi finančnimi sredstvi. Tak položaj bi povzročil nedoslednost tako z vidika osebnega področja uporabe oddelka F poglavja osem sporazuma CETA, ki zajema vsa podjetja in posameznike ene pogodbenice, ki vlagajo na ozemlju druge pogodbenice, kot z vidika cilja proste in pravične trgovine iz člena 3(5) PEU, ki se uresničuje s sporazumom CETA zlasti prek vložitve pravnega sredstva, ki je na voljo tujim vlagateljem, pri sodiščih, ki nista del sodnega sistema države gostiteljice.
- 214 Za presojo, ali je oddelek F poglavja osem sporazuma CETA združljiv s členom 47 Listine, je torej treba preučiti, ali določila, ki so vsebovana v navedenem oddelku F in v besedilih, ki določajo njegov obseg, v zvezi z izboljšanjem dostopnosti predvidenih sodišč v finančnem smislu za posameznike ter mala in srednja podjetja, izražajo zaveze, v skladu s katerimi bo z vzpostavitvijo teh sodišč začela veljati ureditev, ki bo zagotovila stopnjo dostopnosti, ki jo zahteva člen 47 Listine.
- 215 Teh zavez ne vsebuje niti člen 8.27(15) sporazuma CETA, v skladu s katerim Skupni odbor CETA „lahko“ predujme, druge honorarje in stroške s sklepom preoblikuje v redno plačo, niti člen 8.39(6) tega sporazuma, ki določa, da Skupni odbor CETA „preučiti“ dopolnilna pravila, namenjena zmanjšanju finančnega bremena za fizične osebe ali mala in srednja podjetja.
- 216 Tudi druge določbe oddelka F poglavja osem sporazuma CETA ne vsebujejo pravno zavezujočih zavez v zvezi z dostopnostjo predvidenih sodišč s finančnega vidika za mala in srednje vlagatelje.

- 217 Nasprotno je v izjavi št. 36 navedeno, da bo „[d]ostop do tega novega sodišča za najranljivejše uporabnike, tj. [mala in srednja podjetja] in posameznike, [...] izboljššan in poenostavljen“, ter določeno, da bo v ta namen „mešani [Skupni] odbor sprejel dopolnilna pravila iz člena 8.39[6] [sporazuma CETA] [...], [ki bodo] pripravljena [...] tako, da jih bo mogoče čim prej sprejeti“, in da „bo Komisija ne glede na izid razprav v okviru mešanega [Skupnega] odbora predlagala ustrezne ukrepe za javno (so)financiranje postopkov malih in srednjih podjetij pred tem sodiščem“.
- 218 Ugotoviti je treba, da se Komisija in Svet s to izjavo zavezujeta za hitro in ustrezno izvajanje člena 8.39(6) sporazuma CETA ter za zagotovitev dostopnosti predvidenih sodišč za mala in srednja podjetja, tudi če prizadevanja znotraj Skupnega odbora CETA ne bi obrodila sadov.
- 219 V okviru tega postopka za izdajo mnenja ta zaveza zadošča za ugotovitev, da je sporazum CETA kot „predvideni sporazum“ v smislu člena 218(11) PDEU združljiv z zahtevo po dostopnosti navedenih sodišč.
- 220 V pojasnjevalnem stavku pred izjavami, med katere spada izjava št. 36, je namreč navedeno, da so te izjave „sestavni del okvira, v katerem Svet sprejema sklep o odobritvi podpisa sporazuma CETA v imenu Unije. Ob tej priložnosti bodo vključene tudi v zapisnik Sveta“.
- 221 Zgoraj navedena zaveza Unije za zagotovitev dejanskega dostopa do predvidenih sodišč vsem vlagateljem Unije, na katere se nanaša sporazum CETA, tako pogojujejo odobritev tega sporazuma s strani Unije. Glede tega je treba navesti, da je v skladu z izjavo št. 36 navedena zaveza del „načel“, na podlagi katerih se „Komisija [...] zavezuje, da bo nemudoma nadaljevala pregled mehanizma za reševanje sporov, vendar pravočasno, da bi ga države članice lahko upoštevale pri procesu ratifikacije“. Ob upoštevanju predhodnega odstavka te izjave, v katerem sta Svet in Komisija potrdila, da določbe oddelka F poglavja osem sporazuma CETA ne bodo začele veljati, dokler sporazuma CETA ne bodo ratificirale vse države članice, je treba ugotoviti, da je sklenitev sporazuma CETA s strani Sveta predvidena ob predpostavki, da bo zagotovljena dostopnost Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA v finančnem smislu za vse zadevne vlagatelje Unije.
- 222 Ob upoštevanju te povezave med dostopnostjo navedenih sodišč v finančnem smislu in sklenitvijo sporazuma CETA, ki jo je opredelila Unija, je treba ugotoviti, da predvideni sporazum s tega vidika ni nezdržljiv s členom 47 Listine.

3. Združljivost z zahtevo po neodvisnosti

- 223 V zvezi z zunanjim vidikom zahteve po neodvisnosti, ki pomeni, da morata zadevni sodišči svoje naloge opravljati povsem samostojno, je treba najprej ugotoviti, da je v členu 8.27(4) in (5) sporazuma CETA določeno, da bodo člani Sodišča CETA imenovani za določeno obdobje ter da bodo morali imeti strokovno znanje in izkušnje.
- 224 Dalje, v členu 8.27, od (12) do (15), tega sporazuma se zagotavlja, da bodo ti člani prejemali plačilo, ki ustreza pomembnosti njihovih funkcij.
- 225 Nazadnje, navedeni sporazum zagotavlja neodstavljenost navedenih članov, saj je možnost, da se jih razreši, v členu 8.30(4) sporazuma CETA omejena na primere, da ravnanje člana ni v skladu z obveznostmi iz odstavka 1 tega člena, zlasti s prepovedjo sledenja navodilom tretjih oseb ali nastanka navzkrižja interesov.
- 226 S členom 8.28 sporazuma CETA je uporaba člena 8.27(4) in člena 8.30 tega sporazuma razširjena na člane Pritožbenega sodišča. Drugi zgoraj navedeni sestavni elementi neodvisnosti sicer v tem členu 8.28 niso navedeni enako natančno, vendar iz uporabe izraza „sodišča“ v točki 6(f) Skupnega interpretativnega instrumenta jasno izhaja, da pogodbenici za Pritožbeno sodišče zahtevata enake

standarde neodvisnosti kot za Sodišče CETA. Ta ugotovitev je potrjena s tabelo odvisnosti med Skupnim interpretativnim instrumentom in besedilom sporazuma CETA, ki je priložena k temu instrumentu in v kateri je člen 8.28 sporazuma CETA naveden med določbami, ki ustrezajo točki 6(f) navedenega instrumenta.

- 227 V delu, v katerem se Kraljevina Belgija in nekatere vlade, ki so predložile stališča, sprašujejo, ali je pristojnost, ki je s členom 8.27(2) in (3) ter členom 8.28(3) in (7) sporazuma CETA podeljena Skupnemu odboru CETA za imenovanje članov Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA ter za določitev ali prilagoditev števila članov teh sodišč za večkratnike števila tri, združljiva z zunanjim vidikom zahteve po neodvisnosti, je treba upoštevati dejstvo, da identiteta imenovanih članov ne sme biti predhodno opredeljena v besedilu sporazuma CETA in da enako velja za povečanja ali zmanjšanja števila članov, ki bodo morda potrebna v prihodnje. Jamstev, na katera je opozorjeno v točki 202 tega mnenja, pa nikakor ni mogoče razumeti tako, da pomenijo oviro za to, da se nesodnemu organu, kot je Skupni odbor CETA, podeli pristojnost, da ob strogem spoštovanju pravil iz člena 8.27(4) in (5) sporazuma CETA imenuje navedene člane in da prilagodi njihovo število za večkratnike števila tri. Ta jamstva prav tako ne nasprotujejo temu, da se temu organu v skladu s členom 8.30(4) sporazuma CETA podeli pristojnost za razrešitev teh članov.
- 228 Poleg tega je iz členov 26.1 in 26.3 sporazuma CETA razvidno, da bo sestava Skupnega odbora CETA dvostranska in da bo ta odbor odločitve sprejemal na podlagi obojestranskega soglasja. Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 267 sklepnih predlogov, je mogoče na podlagi teh elementov šteti, da se za imenovanje in morebitno razrešitev člana Sodišča CETA ali Pritožbenega sodišča ne bodo uporabili drugi pogoji kot tisti, določeni zlasti v členu 8.27(4) in členu 8.30(1) sporazuma CETA.
- 229 Iz istega razloga je treba šteti, da sta pogodbenici v odstavku 12 člena 8.27 sporazuma CETA lahko določili, da bo znesek mesečnega predujma za zagotovitev razpoložljivosti članov navedenih sodišč določil Skupni odbor CETA, in prav tako v odstavku 15 tega člena, da bo ta organ lahko te predujme ter honorarje in stroške preoblikoval v redno plačo ter določil pogoje, ki se zanjo uporabljajo, ne da bi s tem ogrozili spoštovanje zahteve po neodvisnosti.
- 230 Možnost, da ta pristojnost Skupnega odbora CETA na področju plačil ne bo izvajana takoj, ne pomeni, da bo lahko plačilo navedenih članov na začetku negotovo. Na podlagi člena 8.27(14) sporazuma CETA bodo namreč honorarji in stroški članov predvidenih sodišč določeni v skladu s pravilom 14(1) upravnih in finančnih pravil ICSID, ki se sklicuje na lestvico, ki jo periodično določa generalni sekretar ICSID.
- 231 Kot je generalni pravobranilec navedel v točkah 260 in 261 sklepnih predlogov, razvojne naravnosti teh določb v zvezi s plačilom članov Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA ni mogoče razumeti tako, da ogroža neodvisnost teh sodišč, ampak nasprotno omogoča postopno uvedbo sodišča, ki bo sestavljeno iz članov, zaposlenih za polni delovni čas.
- 232 Člen 8.31(3) sporazuma CETA, v skladu s katerim lahko Skupni odbor CETA sprejme razlage tega sporazuma, ki so za Sodišče CETA zavezujoče, in člen 8.10(3) tega sporazuma, ki ga je treba brati v povezavi z navedenim členom 8.31(3), prav tako ne ogrožata zmožnosti navedenega sodišča – ali Pritožbenega sodišča CETA – da svoje funkcije opravlja povsem samostojno.
- 233 V mednarodnem pravu ni namreč niti prepovedano niti neobičajno, da se določi možnost pogodbenic mednarodnega sporazuma, da sproti, ko se njuna skupna volja glede obsega tega sporazuma razvija, natančneje opredelita njegovo razlago. Te podrobnejše opredelitve lahko podata pogodbenici sami ali pa organ, ki ga pogodbenici ustanovita in mu podelita pristojnost za odločanje, ki je zanju zavezujoča.
- 234 V obravnavani zadevi je treba ugotoviti, da je Skupni odbor CETA na podlagi člena 26.1(1) sporazuma CETA dvostranski odbor, ki predstavlja pogodbenici in ki je na podlagi člena 26.1(4)(e) in člena 26.3 sporazuma CETA pristojen, da z obojestranskim soglasjem sprejema zavezujoče odločitve, kot so

v skladu s členom 26.1(5)(e) in členom 8.31(3) sporazuma CETA odločitve glede razlage tega sporazuma, ki jih morata pogodbenici in sodišči, ustanovljeni s sporazumom CETA, spoštovati, ne da bi bile s tem kršene zahteve iz člena 47 Listine, zlasti zahteva po neodvisnosti. Ti razlagalni akti imajo pravne učinke, izhajajoče iz člena 31(3) Dunajske konvencije, v skladu s katerim se pri razlagi pogodbe upošteva „vsak poznejši dogovor med pogodbenicami glede razlage mednarodne pogodbe ali uporabe njenih določb“.

- 235 Poleg tega je treba navesti, da je sodelovanje Unije pri tem, kako ta odbor določi takšne zavezujoče razlage, urejeno s členom 218(9) PDEU. Njeno soglasje k vsaki odločitvi, na katero se nanaša člen 8.31(3) sporazuma CETA, bo posledično moralo biti v skladu s primarnim pravom Unije, zlasti z načeli, ki jih to pravo vsebuje in na katera je opozorjeno v tem mnenju.
- 236 Poleg tega je glede na zahtevo po neodvisnosti Sodišča CETA in Pritožbenega sodišča CETA potrebno, da razlage, ki jih bo določil Skupni odbor CETA, ne bodo vplivale na obravnavo sporov, ki bodo rešeni ali vloženi pred sprejetjem teh razlag. Drugače bi namreč lahko Skupni odbor CETA vplival na obravnavo konkretnih sporov in torej sodeloval v mehanizmu ISDS.
- 237 To jamstvo neobstoja retroaktivnosti in takojšnjega učinka na zadeve, ki so v teku, v členu 8.31(3) sporazuma CETA sicer ni izrecno določeno, vendar je treba ponovno navesti, da bo moralo biti soglasje Unije k vsaki odločitvi iz člena 8.31(3) sporazuma CETA v skladu s primarnim pravom Unije, zlasti s pravico do učinkovitega pravnega sredstva, ki je določena v členu 47 Listine. Tako člena 8.31(3) sporazuma CETA glede na navedeni člen 47 Listine ni mogoče razlagati tako, da dovoljuje Uniji, da soglaša z razlagalnimi odločitvami Skupnega odbora CETA, ki bi vplivale na obravnavo rešenih ali tekočih sporov.
- 238 V zvezi z notranjim vidikom zahteve po neodvisnosti, ki se nanaša zlasti na nepristranskost in je namenjena zagotovitvi enake razdalje v odnosu do strank v sporu in neobstoja kakršnega koli osebnega interesa članov glede rešitve spora, je treba, prvič, navesti, da enaka razdalja ni zagotovljena samo v členu 8.27(6) in (7) sporazuma CETA, v skladu s katerim zadeve obravnava senat, ki se oblikuje naključno in torej za stranke nepredvidljivo, sestavljen pa je iz treh članov, od katerih je eden državlján države članice Unije, eden državlján Kanade in eden državlján tretje države, ampak tudi z napotitvijo v členu 8.30(1) sporazuma CETA na smernice IBA, iz katerih v skladu s prvim splošnim načelom, ki je v njih določeno, izhaja, da morajo biti člani Sodišča CETA nepristranski in neodvisni od strank ob predložitvi zahtevka ter ves čas postopka, dokler se ta ne konča.
- 239 Iz tega razloga je prav tako treba šteti, da se v notranji vidik zahteve po neodvisnosti ne posega z okoliščino, na katero opozarja Kraljevina Belgija v predlogu za izdajo mnenja, da plačilo članov Sodišča CETA vsaj v prvi fazi ne bo sestavljeno zgolj iz mesečnega predujma, ampak tudi iz honorarjev, ki bodo izračunani glede na dneve dela, namenjene sporu. Vsakršno nespoštovanje zahtev iz smernic IBA, vključno s prvim splošnim načelom, na katerega je opozorjeno v prejšnji točki tega mnenja, namreč lahko povzroči razrešitev zadevnega člana ali zadevnih članov, kot to določa člen 8.30(4) sporazuma CETA.
- 240 Poleg tega je v členu 8.30(1) tega sporazuma določeno, da člani „[niso] povezani [...] z nobeno vlado“. V opombi k tej določbi je sicer pojasnjeno, da „oseba, ki prejme plačilo vlade, zgolj zaradi tega dejstva ni neupravičena [opravljati funkcijo člana Sodišča CETA]“, vendar je treba šteti, da je to pojasnilo, kot je Komisija navedla med ustnim delom postopka pred Sodiščem, povezano z dejstvom, da v prvi fazi člani predvidenih sodišč nedvomno ne bodo zaposleni za polni delovni čas in bodo med drugim lahko zajemali člane, kot so profesorji prava, ki prejemajo plačo od države, ne da bi bili neposredno ali posredno vpleteni v določanje vladne politike te države.
- 241 V zvezi z okoliščino, da je v tretjem stavku člena 8.30(1) sporazuma CETA določeno, da člani Sodišča CETA „[n]e sprejemajo navodil nobene organizacije ali vlade v zvezi z vprašanji glede spora“, je treba navesti, da je treba ta stavek razumeti ob upoštevanju zahteve po neodvisnosti, ki je vsebovana

v prvem stavku tega odstavka in ki pomeni, da ti člani – razen v primeru, ki je opisan v točkah od 232 do 237 tega mnenja – pri opravljanju svojih funkcij ne smejo prejemati nobenih navodil, najsi bodo ta povezana s konkretnim sporom ali ne.

- 242 Drugič, kar zadeva neobstoje kakršnega koli osebnega interesa članov za izid spora, člen 8.30 sporazuma CETA vsebuje splošno prepoved neposrednega ali posrednega navzkrižja interesov, ki z napotitvijo na smernice IBA vključuje pravila o poklicni etiki na področju zunanjih dejavnosti.
- 243 V tem členu 8.30 je opozorjeno na pristojnost Odbora za storitve in naložbe iz člena 8.44 tega sporazuma za sprejetje „dopolnilnih pravil“ v zvezi s tem, pri čemer uporaba izraza „dopolnilna“ zagotavlja, da ta odbor ne bo imel pristojnosti za zmanjšanje obsega prepovedi navzkrižja interesov, ki je že vsebovana v tem sporazumu, ampak se bo moral omejiti na to, da ob ohranitvi visokega standarda neodvisnosti, ki iz te prepovedi izhaja, pravila iz smernic IBA prilagodi dejanskim razmeram delovanja sodišča za naložbe, ki bo imelo pretežno sodne lastnosti.
- 244 Ob upoštevanju vseh teh elementov je treba ugotoviti, da je predvideni sporazum združljiv z zahtevo po neodvisnosti.

VI. Odgovor na predlog za izdajo mnenja

- 245 Ob upoštevanju vseh zgornjih preudarkov je treba ugotoviti, da je oddelek F poglavja osem sporazuma CETA združljiv s primarnim pravom Unije.

Sodišče (občna seja) zato izdaja to mnenje:

Oddelek F poglavja osem Celovitega gospodarskega in trgovinskega sporazuma med Kanado na eni strani ter Evropsko unijo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisanega v Bruslju 30. oktobra 2016, je združljiv s primarnim pravom Evropske unije.

Lenaerts	Silva de Lapuerta	Bonichot
Arabadžiev	Prechal	Vilaras
Regan	von Danwitz	Toader
Biltgen	Jürimäe	Lycourgos
Rosas	Juhász	Ilešič
Malenovský	Levits	Bay Larsen
Sajfan	Šváby	Fernlund
Vajda		Rodin

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourg, 30. aprila 2019.

Sodni tajnik
A. Calot Escobar

Predsednik
K. Lenaerts